

frater et coepiscopo noster Urse, tuisque successoribus in perpetuum quidquid ad Ravellensem civitatem episcopali dignitatis honore noviter insignitam vel pertinere ad præsens, vel quod etiam futuris temporibus juste acquisieritis, ut jure episcopali habeatis, retineatis et possideatis. Si quis autem vel rex, vel marchio, vel dux, vel princeps, vel patricius, vel comes, vel vicecomes, seu aliqua magna parvaque persona contra hanc nostri decreti sanctionem agere præsumperit, primo quidem a Christi corpore et sanguinis communione separatus

dep...bis aut ter canonicè compellatus fuerit, nisi satisfecerit sed... malitia perstiterit, eum excommunicatum et damnatum esse censemus. Damus autem tibi tuisque successoribus liberam potestatem in diœcesi vestra absque alicujus con... chrisma conficere, ecclesias dedicare, clericos ordinare, et quidquid episcopatus est ordinis celebrare.

Datum Capuæ per manus... Signiensis episcopi, Romanæ vero Ecclesiæ bibliothecarii, anno ab Incarnat. D. N. J. C. 1088; anno vero 1 pontificatus D. Victoris III papæ, indict. x.

VICTORIS III PAPÆ

CONCIO.

Habita in synodo Beneventana,

De damnatione Guiberti; de recentibus schismaticis vitandis. — Concilii canones.

(Baron. *Annal.* ad an. 1087, tom. XI.)

Novit vestra dilectio, charissimi fratres coepiscopi (neque latet orbem universum), sancta Romana et apostolica sedes, cui Deo auctore deservio, quot adversa pertulerit, quot denique per Simoniacæ hæreseos trapezitas malleis tusionibusque perfracta sit, adeo ut columna Dei vivi videretur jam pene concussa nutare, et sagena summi piscatoris intumescens fluctibus disrupti, ac naufragii sorte perire. Guibertus enim hæresiarcha, qui, vivente sanctæ memoriæ prædecessore meo Gregorio papa, Romanam invasit Ecclesiam, Antichristi præcursor et Satanæ signifer, oves Christi dispergere, mactare laniareque non desinit.

Incitator enim inceptorque malorum factus, quantas Gregorio papæ injurias, quas persecutiones, quot clades intulerit, referre quis possit? Excitavit contra eum conjuratos ipse conspirationis auctor; fugavit Urbe; sacerdotio, quantum in se fuit, Simoniacus perjurusque primavit, commovit adversus eum Romanum imperium, concitavit gentes et regna; et (quod a seculo est inauditum) excommunicatus ipse atque damnatus sanctum pontificem excommunicare præsumpsit, Romanam urbem hæcenus sacrilegiis, cædibus, perjuriis, conspirationibus, flagitiis et vitiorum omnium ludibriis profanare non desinit, et Simonis Magi perfidia incensus, nequitiae suæ complices ad tam impium et execrabile facinus evocans, coacto imperatoris exercitu, apostolicæ sedis invasor effectus est contra præcepta evangelica, contra prophetarum apostolorumque decreta, contra canonum et Romanorum pontificum jura, nullo cardinalium episcoporum præcedente judicio, nullo Romani cleri approbante suffragio, nullo devoti populi requisito consensu in sancta Romana Ecclesia totius nequitiae ac perditionis caput effectus

est. Sed omnipotentis Dei potentia cum jam dictum Gregorium pontificem post labores ac certamina plurima ad æternam requiem evocasset, et unanimitate concordia episcopi et cardinales provincialesque antistites una cum Romano clero et populo parvitatem nostram modis omnibus contradicentem et renitentem apostolicæ sedi præfecissent, non timens æterni imperatoris iudicium, nunc usque Christum et oves ejus, pro quibus ille fudit sanguinem suum, persequi non omittit. Idcirco auctoritate Dei et beatorum apostolorum Petri et Pauli, omniumque sanctorum, omni illum sacerdotali officio et honore privamus, et, a liminibus Ecclesiæ separantes, anathematis vinculo innodamus.

Nostis præterea et bene nostis quos dolos machinati sint, quantasque mihi pressuras intulerint Hugo Lugdunensis archiepiscopus, et Richardus Massiliensis abbas, qui pro fastu et ambitione sedis apostolicæ, ad quam dudum clam inhiabant, ubi votis suis polito non sunt, schismata in sancta Ecclesia fecerunt, et Richardus quidem Romæ nostram electionem cum cardinalibus et episcopis egerat: Hugo autem ad nos post paululum veniens affusus vestigiis, dum obsequium nobis summo pontifici debitum invitis ac retractantibus exhiberet, legationem a nobis in partibus Galliarum postulaverat et acceperat. Itaque donec parvitatem nostram electioni factæ, atque a se approbatæ repugnare conspexerant, ipsi modis omnibus insistebant ne onus pro utilitate Ecclesiæ nobis impositum abjiceremus. Ubi vero nos tandem cedere perviderunt, conceptam diu flammam, elibus exsaturatus evomuit. Quapropter cernentes sibi fratrum omnium unanimitatem constanter oblectari, ab eorum et nostra sunt continuo communione sejuncti. Unde vobis apostolica

partibus vel audisse, vel vidisse me contigerit, aliis duobus libellis concludere, comite vita, studebo. Et ut omnem dubitationis scrupulum legentibus auferam, per singula quæque personas a quibus mihi hæc sunt relata subnectam: melius esse reputans ex toto silere, quam aliquid falsum mendosum enarrare.

Theophilus. Cum Scriptura dicat: *Os quod mentitur occidit animam* (Sap. 1, 11), quare beatus Paulus, una cum Sila carceris custodiæ mancipatus, Romanum se esse asseruit, cum non Romanum, sed Judæum fuisse luce clarius constet?

Desiderius: Absit hoc a fidelium cordibus, ut veritatis prædicator, doctorque gentium, mendacium in aliquo incurrisse credatur! Beatissimus enim Paulus et Romanus erat, et Romanus non erat; Romanus non erat, quia ex Romana urbe oriundus non fuerat (2). Romanus vero erat, quia omnis Judaica plebs, ut universus pene orbis, sub Romani tunc temporis imperii ditione degebat. Vel etiam propterea quia Romanus *excellens* interpretatur, congruentissime justissimeque se Romanum potuit appellare, quia se excelsum esse nullatenus hæsitabat, sicut ipse dicit: *Nostra autem conversatio in cælis est* (Phil. 11).

Theophilus. Fateor, valde mihi sunt grata quæ dicis, sed ea, quæso, quæ promiseras narrare jam incipe.

Desiderius. Res valde est nova quam narro, et seniorum nostrorum assertionem roborata de reverendissimo viro: (3) Appollinare abbate scilicet nostri monasterii, cui, Deo fautore, licet indignus deservio: cujus sanctitas, benignitas, largitas, omnibus pene in hac provincia comorantibus lucidissime patuit. Qui dum quadam die, necessitate cogente, prædia requireret monasterii, venit ad fluvium (4) Lirim; cumque navis decisset qua fluvium transire posset, plenus fide, signaculo sanctæ crucis se muniens, accessit ad oram fluminis, atque, ut erat, indutus vestibus, calceatus pedibus, fluvium est ingressus; et ita (5) sicco vestigio ad alteram ripam pervenit, ut nec calceamenta quidem ipsius made-

(2) Fuit hæreditario jure S. Paulus civis Romanus; et hoc modo natus, non quia in ipsa Urbe, sed quia patre cive Romano; natus enim erat Tarsi, quæ Ciliciæ metropolis erat, et jus municipale a Romanis fuerat consecuta, ita ut Tarsenses censerentur cives Romani, et civium Romanorum privilegiis fruerentur. Vide Lorin. in Acta apost., cap. 22, vers. 28.

(3) Creatur Apollinaris abbas Casinen., anno Domini 817, et in Martyrol. Benedictino titulo sanctitatis decoratur sub die v Kal. Decembris, cujus gesta luculenter descripsit Petrus Diac., lib. ms. De ortu et vita Justorum Casin., cap. 26. Vide etiam Leonem Ost. in Chron., l. 1, cap. 18.

(4) Liris, qui et Carilianus, fluvius Campaniæ præcipuus, eam a Latio distinguens, cujus fontes in Apennino monte supra Soravia civitatem monstrantur.

(5) Sic etiam super aquas fluminis, quod Yla dicitur, gradiuntur præcisa capita gestantes sanctus Frontosius et socii mart. Lt S. Hyacinthus, orl.

A facta viderentur. Animadvertite, precor, quantæ sanctitatis, quantæque religionis ac meriti apud omnipotentem Deum iste vir exstitit, cui adhuc pondere gravato corporis concessum est elementum super liquidum ac si super aridam ambulare; ut videlicet apostolorum principi similis hoc in facto habeatur, cum desuper undas, jubente Domino, sicco vestigio gradiabatur.

Theophilus. Animadverto utique et vehementer admiror, cum in nostris temporibus (in quibus juxta Prophetæ vaticinium: *Defecit sanctus, diminuta sunt veritates a filiis hominum; non est qui faciat bonum, non est usque ad unum* [Psal. xlii]) omnipotens Deus talia dignatus est operari.

Desiderius. Si illud, charissime frater, attendas, quod Dominus discipulis suis promittere est dignatus: *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi* (Matth. xxviii), lætari potius quam mirari poteris.

Theophilus (6). Et lætor quidem, et vehementer exulto; sed, prorsus precor, inchoata proseguere.

Desiderius. Eo quoque tempore quo gens Agarenorum, devecta classe, late devastare Italiam, qualiter omnipotens Deus hoc de manibus illorum liberaverit monasterium, non duxi dignum silentio præterire. Cum igitur omnia circumcirca igne, ferroque consumpsissent, ecclesias etiam sanctissimorum Petri et Pauli adeuntes deprædati sunt. Dein Appiæ carpentes iter, Fundanam aggressi urbem, igne eam cremarunt, cunctique in ea commorantes ab eis vel occisi vel capti sunt. Indeque digressi, in vicinia nostri monasterii trans Lirim fluvium applicantes, quia nox jam imminerebat terris, castra posuerunt, ut facto mane omne monasterium funditus diruerent, vel quidquid ibi invenire possent, in prædam abducerent: et ut sunt nimis sitiennes sanguinem, omnes quos illic reperissent fratres, gladio jugularent. Cumque hoc tam horrendum, tam immane, tamque formidandum periculum esset in monasterio nuntiatum, omnes fratres nimio pavore percussi, terræ consternati sunt, divinam majesta-

præd., expanso super undas pallio sicco vestigio ambulavit, sociosque secum traducens. Nazarium et Celsum super undas etiam ambulasse, cum in mare projecti essent, refert Marulus, lib. 111, cap. 3. Gloriosa Charitine, anno 308, lapide collo ejus alligato demersa in profundum maris, et per aquas tanquam per terram solidam incedens ad litus pervenit, Sur. 5 Octobris. Quirinus martyr. Prudentio, et Eusebio in Chron. auctoribus, anno 314, alligatus ad saxum, demersusque in flumen enavit; et placide super aquas ambulavit, sustentibus saxum ferentibusque undis. Sub pedibus Bessarionis abbatis aqua solidata legitur in Vit. Patr., lib. vi, libel. 2, n. 2. Et B. quoque Oringa, sive Christiana virgo, in Etruria fugit per fluvium siccis pedibus ne nubere cogatur.

(6) Anno Dom. 846. Agareni seu Saraceni, utpote gens populosa, magna Italiæ damna intulerunt, omnesque fere Romanas provincias incendiis et directionibus vastarunt. Ost. in Chron. lib. 1, c. 26. Baron. hoc eodem anno.

tem obnixè precantes, ut illorum animas benigne recipere dignaretur, quarum corpora tam subitè, tam formidandè mortì, peccatis exigentibus, tradere decrevisset: non enim amplius in hoc mundo se victuros credebant, qui tam proximæ mortis gladium sibi imminere cernebant. Igitur cum per totam noctem aspersi capita cinere, vigiliis et orationibus essent intenti, reverentissimus vir Apollinarius abbas, cujus superius mentionem feci (7), Bassatium abbatem, religiosum scilicet virum, per visionem allocutus est, dicens: Nolite timere, ne mæstam geratis animum; non enim in hęc tempora ab Agarenis capiemini, nec aliquid damni divina protegente dextera vobis inferre poterunt; sed quantocius revertentes suos adire tentabunt fines; vos autem deinceps securi ac illæsi manebitis, quia sanctissimus Pater Benedictus vestram ab omnipotente Domino salutem obtinuit; ipse enim venit ad adjuvandum vos, nosque omnes cum eo simul. Igitur venerabilis vir Bassatius abbas expergefactus somno, convocatis in unum fratribus, retulit quæ vidisset, quæque sibi revelata fuissent; et ut instanter omnipotentem Dominum deprecarentur admonuit. At illi certi de divina misericordia alacres effecti, laudantes ac benedicentes Dominum, quod reliquum erat noctis, precibus orationibusque consummant. Tanta vero erat serenitas aeris, ut nulla in eo vel tenuis quidem nubecula videretur, cum subito cælum deusatur nubibus, tonitrua concrepant, cõruscationes ac fulgura crebra micant, tantusque imber effusus est terris, ut Liris fluvius, late redundans, quasi mare videretur. Igitur illucescente diluculo, surgentes a castris barbari accesserunt ad oram fluminis, diligentius perscrutantes si quam forte navim vadumque reperire possent, ut fluvium transmeare valerent: sed cum omnis transcendendi spes eis esset ablata, dira incitati barbarie, manns sibi digitosque corrodes, quod spe frustrati prædæ, vacui remanserant, cellas nostri monasterii trans Lirim positas igne cremantes, verso exercitu quantocius abire cœperunt. Cumque ad eum locum pervenissent, quo prædictus Liris fluvius potènti ostio mari influit, omnes quos habebant equos, debilitatis cruribus, præcisus nervis, quia secum ferre nequibant, reliquerunt. Ipsi vero,

(7) Bassatius creatur abbas Casin. ann. Domini 837. Ost. in Chron. lib. 1, cap. 23; et obiit anno 856, die 16 Kal. Aprilis.

(8) Gesta Joannis, genere ac cognomine Apuli, abbatis Luceusis sanctitate conspicui, descripsit Pe-

A etiam Petri ac Pauli, nec non Benedicti se exspoliato gloriati sunt. Et vos, inquit, qui estis, qui tam sollicitè, tam diligenter, tamque curiose nos interrogarentimini? Nos, inquit, unus Petrus, alter Benedictus vocamur, quorum domos vos invasisse jactatis; sed cujus virtutis, cujusve potentiae simus, quam citissime experiemini. Et his dictis ab oculis eorum ablati sunt. Mox igitur undique farentibus ventis, tumescentibus fluctibus, tanta subito tempestas exorta est ut naves omnes vel collisæ inter se vel impulsæ scopulis contractæ sint. Ita ut ex omni illa paganorum copia vix pauci superfuerint qui suis hæc, a quibus missi fuerant, civibus nuntiare potuissent. Et quidem permisit omnipotens Deus ad tempus suas ab eis ecclesias devastari, sed non est B passus eos super tanto facinore diutius gratulari. Hoc in facto illud mihi videtur esse impletum, quod beatus P. Benedictus suis olim discipulis promiserat, dicens: Præsentior vobis, dilecti filii, carnis deposito onere, vestrisque per Dei gratiam cooperator existam assiduus. Illud etiam quod B. Petro Dominus intulit, dicens: *Tu es Petrus, et super hæc petram edificabo Ecclesiam meam, et portæ inferi non prævalebunt adversus eam* (Matth. xvi). Non inquit, non valebunt; sed, non prævalebunt: portæ enim inferi pagani sunt, hæretici atque Judæi, qui tunc adversus Dei valere videntur Ecclesiam, cum per eos Dominus suos flagellari fideles permittit; sed non prævalebunt, quia omnipotens ac misericors Deus non eos de Ecclesia sua perpetuos sinit habere triumphos. Unde et Apostolus hortatur, dicens: *Tribulationem patimur, sed non coangustamur; aperiimur, sed non destituimur; persecuti-* C *onem patimur, sed non derelinquimur; humiliamur, sed non confundimur; tribulamur, sed non perimus* (II Cor. iv).

Theophilus. Placent vehementer quæ dicis.

Desiderius. Joannes sanctæ recordationis presbyter (8), qui in nostro monasterio decanatus officio aliquo tempore functus est, vestri postmodum monasterii quod intra Luceusem urbem constructum est, præpositus fuit, qui quantæ obedientiæ, quantæque humilitatis fuerit, plures qui eum voverunt monachi et adhuc supersunt, testes existunt. De D mirabilibus vero quæ per eum divina majestas operari dignata est, quia plura a memoria lapsa sunt, quæ recolo, pauca narrabo. Cum idem vir Dei-juniis, vigiliis, orationibus, maximeque largitatis elemosiarum esset intentus, tantam lacrymarum gratiam Domino largiente promeruit, ut cubium non esset quod illæ lacrymæ multa apud Deum impetrare valuissent, quæ ex tam simplici humilique corde editæ fuissent. Cumque fama sanctitatis ejus totam per eandem urbem claresceret, dæmoniacæ quædam, quæ graviter vexabatur, ad monasterium

trus Diac. lib. ms. De ort. et vit. just., cap. 33, Ost. in Chron., lib. II, cap. 92, et in Martyrol. Benedictino, sub die 22 Febr. inter beatos ascribitur. Vivebat anno Domini 1055.

ut quantocius id percuteret, hortatus est. At illi qui aderant viso tanto miraculo, nimio pavore perterriti, pedibus ejus provoluti, veniam ex irrisione quam in eum exercuerant, humiliter deprecati sunt. Sicque factum est ut omnis illa irrisio in venerationem versa sit, quam stulti homines in Dei servum proaciter inferre præsumperant. Itaque cum venerabilis vir ad magistrum, atque ad cellam propterea remeasset, ab eo vehementer correptus est, quod insultantibus cedens, talia in oculis hominum facere præsumpsisset. Cumque ille unde hoc sciret, vel quis sibi indicasset, percunctaretur: Ille, inquit, qui tibi præstitit ut posses facere, mihi etiam ut possim scire.

Theophilus. Cum Dominus dicat: *Lucent lux vestra coram hominibus, ut rideant vestra bona opera, et glorificent Patrem vestrum qui in caelis est* (Luc. xii), quid est quod sancti viri bona sua occultant, et ne ab aliquibus videantur, omni nisu elaborant?

Desiderius. (14) Sancti viri etsi quandoque opera sua ostendant in publico, intentio tamen illorum manet in occulto; per hoc enim quod intus agunt, laudes exterius non requirunt, quia et de bono opere proximis cupiunt præbere exemplum, et tamen, per intentionem, qua soli Deo placere desiderant, semper optant esse secretum. Tunc, inquam, bona sua occultari appetunt, quando ex eorum propalatione nullum animarum lucrum, nullum fraternæ saluti emolumentum cernunt adfuturum. Cum autem exinde ad gloriam omnipotentis Dei aliquid se lucrari posse conspiciunt, tunc bona sua declarari ac propalari patiuntur, quia non suam, sed Conditoris sui laudem requirunt.

Theophilus. Satis aperta ratio patet, nec aliquid inde ultra requirendum puto.

Desiderius. Ea quoque quæ de hoc egregio viro, videlicet Guinizzone, Joannes religiosus monachus, qui in hac vicina silva sub anachoretica disciplina solitarius commoratur, solitus est referre, dignum dixi huic nostro associare libello; dicebat enim: Quia cum adhuc in Beneventana civitate in suo monasterio degeret, quadam die quidam Dei servus sibi, aliisque fratribus qui ibi aderant, intulerit, dicens: Pro certo sciatis hodie aliquem magnum virum e monachis apud montem Casinum ex hoc mundo migrasse ad Dominum: quod illi audientes, mirati sunt, quod per octoginta ferme millia

A egredientem e corpore animam illius videre poterit, et non adhibentes fidem, subtiliter studuerunt indagare. Et repertum est eo die illum venerabilem virum emisisse animam, quo prædictus Dei servus Beneventi positus agnovit.

Sed neque hoc tacebo, quod de Maneuso monacho fratribus referentibus agnovi, quem ipse in monasterio positus vidi, nostroque jam tempore defunctus est. Qui cum ex Apuliæ partibus conversionis gratia huc venisset, a Richerio (15) abbate nostro prædecessore susceptus, fratrum congregationi sociatus est. Itaque in monasterio corpore, in sæculo mente degens, semper terrena quæque meditabatur: omne magisterium regularis disciplinæ sibi grave et importabile videbatur. Tunc cœpit ab abbate licentiam petere, multasque occasiones adinvenire qua patriam parentesque posset revisere. Cumque ab abbate suo sæpius fuisset admonitus, ut viam veritatis, quam semel arripuerat, in melius proficiens de die in diem ad finem usque perducere, deposita omnis torporis ignavia, summopere studeret, ne forte juxta sententiam Domini (Luc. ix, 62), aratrum tenens retroque respiciens regno celorum aptus esse non posset; et ne uxorem Lot imitans in statuam salis versus (Gen. xix, 16), horrendum cunctis spectaculum præberet: ille nihilominus (cujus mens semel a maligno obsessa fuerat) nullo modo quiescebat, sed quotidie abbatem fratresque precibus fatigando, ut eum patriam revisere sinerent, omnimode postulabat. Cumque spem redeundi frustratam sibi esse conspiceret, clam de monasterio egressus, more fugacis servi nocturnas tenebras captans, ut canis ad suum vomitum ad patriam (16), diabolo instigante, reversus est, atque in parentum domo mansitans, sæculariter ibi, ut jamdudum mente conceperat, vivere cœpit. Sed cum ab abbate suo per munitum sæpe fuisset admonitus ut ad monasterii claustra rediret, et ille, salutaria monita parvipendens, obtemperare negligeret, ab eodem abbate communione privatus est. Cum itaque non post multos dies paululum languore correptus in lectulo resideret, immanem leonem ingredientem ostium ac contra se aperto ore venientem cœpit. At ille ad ingressum ferocis bestię territum, cœpit magnis vocibus clamare, dicens: Currite, currite, quia leo iste me devorare contendit. Leo vero rugiens irruit in eum, et mordens, coxam illius apprehendens, maximum ex ea carnis frustum astraxit, sieque

hodie ostendi locum in descensa montis Casini ad Sanctum Germanum, in quo Draco monacho, in monasterio permanere nolenti et postea exeunti, apparuerit, quem dæmonem draconis specie transformatum fuisse ait. Sed illustre pronus est quod in Vita sancti Dominici, lib. iii, c. 2, a Theodorico proditum legitur. Vide S. Hieron., epist. ad Heliodor. De laude vitæ solit., et S. Ambros. De fuga sæculi. Attendant igitur sibi, et caveant illi monachi, qui non solum patriam non deserunt, parentes et amicos non dimittunt, sed quotidie animi sui causa magnatum sectantur aulas, et oculos. Utinam non sæculi nostri hoc vitium sit.

(14) Videntur desumpta ex homil. 44 in Evang. S. Gregor. pap.

(15) Richerius creatur abbas Casin. anno Domini 1038; obiit ann. 1055, infra quod spatium temporis accidisse hoc miraculum deprehenditur. Vide Ost. lib. iii.

(16) Quam exitialis sit monacho patria refert Casian., collat. Pal., lib. v, cap. 32, de abbate Machete, qui non solum fasciculum epistolarum a parentibus delatum volvere non præsumpsit, sed igni tradidit comburendum: « Ite, inquiens, cogitationes patriæ, pariter concremami, nec me ulterius ad illa quæ iugi revocare tentetis. » Scribit Simon Milletius

eum ementatum ac seminecem relinquens disparuit. Cumque plures ad clamorem vocis illius obstupescerent, leonem quidem minime viderunt, sed ementatum ac seminecem monachum in terra prostratum invenerunt. Itaque cum eum a terra elevarent, paululum recepto spiritu, cuncta quæ sibi acciderant per ordinem pandit, et ut quantocius se ad monasterium reducerent, propinquos ac vicinos obnixè precatus est. Propinquus igitur ejus voto obtemperantibus, ad cellam hujus nostri monasterii, quæ contra Asculanum oppidum sita est, eum portaverunt, ibique post paululum recuperata sanitate, huc ad monasterium est reversus, ac ex perpetrata culpa, pœnitentia accepta, plures postea in sanctæ conversationis habitu vixit annos.

Theophilus. Monachus iste, ut video, idcirco leoni, id est diabolo, visibiliter ad tempus traditus est, ut postmodum invisibiliter ab ejus potestate liberari in perpetuum mereretur.

Desiderius. Vis etiam ut narrem tibi qualiter omnipotens Deus hoc monasterium de tyrannorum manibus semper eripuit, atque ab inimicorum infestatione, meritis beati P. Benedicti, dextera suæ divinitatis protexit?

Theophilus. Narra quodlibet nam alacri animo, devota mente attentisque auribus me cunct hæc auscultare profiteor.

Desiderius. Pandulphus Capuanus princeps (17), vir potentissimus ac ditissimus fuit, qui latrocinando, humanum sanguinem fundendo, civitates, oppida ac aliorum prædia circumcirea manentium crudeliter auferens, suo subdidit dominatui: quique stupra, cædes, rapinas distractionesque honorum ecclesiarum multa per tempora, absque ulla miseratione, insatiabiliter exercuit. Igitur cum plurimas opes Christi ecclesiis diripiens abstulisset, omnia castra, villas ac prædia hujus monasterii cupiditate ductus sacrilega abstulit, ita ut nec unum rusticum qui rura coleret, vel rura quæ a rustico colerentur, monachis reliquisset. Insuper etiam omnem thesaurum hujus monasterii auferens asportavit, ac in arce, quam non longe a Capuana urbe, in monte qui S. Agathæ martyris dicitur (18), construxerat, in qua multa spolia orphanorum, viduarum et ecclesiarum ac pauperum intulerat, condens reposuit. Cum vero jam omnipotens Deus tantis sceleribus finem vellet imponere, et lacrymæ et voces pupillarum, viduarum ac pauperum, nec non orationes precesque servorum Dei, in conspectu Divinitatis ejus essent admixtæ, sicut scriptum est: *Cor regis in manu Dei est* (Prov. xxi, 1); Conradi imperatoris menti inspiravit, ut ad vindicandas ejus ecclesias ac de tyrannorum manibus eruendas Italiam revisens Romam veniret (anno 1038). Cum igitur magno exercitu congregato Italiam ingrediens Romam venisset, op-

(17) Istum Pandulphum fuisse quartum principem Capuanum, qui obiit an. 1050, docet eruditissimus Camil. Pereg. in *Histor. principum Langob.* Ejus gesta recitat Leo Ost., lib. 11, cap. 60, 64, 84; et Ba-

timos ex latere suo viros Capuam mittere placuit Pandulpho principi, cui, ut bona S. Benedicti injuste a se ablata, omni postposita mora, restitueret, et nobiles vel cujuslibet generis viros, quos captos ac magno ferri pondere connexos multos in carcere detinebat, dimitteret, omnesque res illorum eis festinanter redderet, per eosdem viros voluit imperare; nam voluntas veniendi ad hæc partes minime animo ejus insederat, si ea perficere posset quæ per præfatos viros eidem Pandulpho præcipiebatur. Sed Deus omnipotens, qui cor Pharaonis induravit ob multa quæ in populum Dei sine causa irrogaverat mala, et Mosi servo suo signa et prodigia mirabiliter ostendenti non crederet (*Exod. x, 1*), induravit etiam et eor istius, ne jussioni imperatoris obediret. Cumque qui missi ab imperatore fuerant Capuam venissent, multis cum eodem Pandulpho verbis frustra habitis, ad imperatorem sine effectu reversi sunt. At vero postquam imperator se contemptum a principe vidi, ira commotus, Roma exercitu moto egrediens, Casinum venit, ac ad B. P. Benedicti limina conscendit. Facta hora fratrum capitulum intravit, congregatisque in unum fratribus, ut pro se Dominum precarentur, rogavit; ibique coram eis Deum beatumque Benedictum non ob aliud se ad has partes venisse, nisi ut ejus monasterium de manu crudelissimi tyranni eriperet, testatus est. Deinde benedictione petita inde ingressus Capuam venit; satellites vero præfati principis, qui monasterii bona ejus imperia ad sui usum detinebant, postquam de Augusti adventu certificati cognoverunt, omnes huc illucque fugientes dispersi sunt. Sicque factum est ut monasterium omnia castra, villas ac prædia sibi ablata uno die reciperet, et ea quæ ibi ad alienum usum ministri scelerum congregaverant in monachorum potestatem devenirent. Unde eis mihi contigisse videtur illud quod B. P. Benedictus discipulis suis ex inopia panum tristantibus olim prædixerat: Ut hodie minus, crastina vero abundanter haberent. Præfatus igitur Augustus Capuam ingressus, eidem Pandulpho principatus honorem auferens, alterum in locum ejus constituit. Ipse vero in arcem, quam in monte S. Agathæ martyris summo studio munierat, ex eadem urbe fugiens, se contulit. Unde divina dispositione contigit ut omnia quæ latrocinando, pejerando, mulierumque cruorem innoxium effundendo, multa per tempora acquisierat, in spatio unius septimanæ amitteret: nihilque sibi ex tot et tantis acquisitis municipiis, præter arcem quam prædiximus, remaneret, et qui multos aliorum natos, suis ablatis rebus, mendicare coegerat, qui ex eo orti sunt usque hodie huc illucque mendicatum pergant. Quæ omnia meritis B. Benedicti sibi evenisse quis dubitet, cujus ipse bona, iniqua ductus cupiditate, distravit.

Theophilus. De hac re minime dubitandum est, ron., anno 1038, num. 5.

(18) Mons S. Agathæ nunc dicitur S. Nicolai. Vide S. Capuan. Mich. monachi in not. ad S. Of-fau.

quando coram fratribus præfatus imperator non ob aliud, nisi ob defensionem Sancti Benedicti monasterii se Romam transisse testatus est.

Desiderius. Alio tempore (anno 1049) quidam Capuanus, Pandulphus nomine, collectis ex amicis et vicinis undique equitibus, ac non parvo militum numero congregato, castellum hujus monasterii quæ Concha dicitur, diabolo instigante, aggredi ac capere conabatur. Qui e Capuana urbe suis cum sequacibus, inclinato jam ad vesperam die, egressus, ut per totam noctem deambulans, antequam dies illucesceret, cunctis adhuc secure illic dormientibus, prædictum castellum aggredi et capere posset, iter arripuit. Cum vero egressi urbe, aliquantulum processissent, atque in eum locum, ex quo ipsi jam non in die, sed in nocte, ne ab aliquibus viderentur, ambulare disposuerant, pervenissent, eis paululum ibi remorantibus, optata nox supervenit. Qui, ut filii tenebrarum, magis tenebras quam lucem diligentes, ac illud quod Dominus in Evangelio dicit: *Qui ambulat in nocte, offendit (Joan. xi)*, minime attendentes, per agrum unius fundi cœperunt ambulare, et ad invasionem præfati castri quantocius propere. Igitur equis calcaribus cruentatis, recto se itinere irreputantes, per totam noctem prædictum agrum discurrentes, circumierunt (18'). Sed operis Dei mirabili dispositione facto mane, ibi se eos ubi se nox ceperat invenerunt; sicque eis quæ cupierant frustrati, confusi ac mirabiliter fatigati, ad domum suam vacui sunt reversi.

Alio quoque tempore (19), dum piscatores hujus monasterii retia in mare, qui pisces ad refectorem fratrum caperent, misissent, Nortmannus quidam, mente tumidus ac inflatus superbia, furibundus spiritu, supervenit, et ut sunt ad rapinam avidi, ad invadenda aliena bona inexplēbiliter anxii, comprehensum unum ex piscatoribus, vestimentum ei, quo erat indutus, abstraxit, sibi que mox induit; deinde naviculam ingressus, piscatorem cogere cœpit, ut retia ex alto educeret, quatenus pisces, qui in eis inventi essent, secum abstrahens deportaret. Cumque piscator renueret, et se pisces ad monachorum non ad Nortmannorum refectorem capere velle se diceret, valde cæsus ab eodem Nortmanno in mare projectus est. Cum vero ille Nortmannus piscium prædæ avidus retia ex alto per semetipsum trahere et pisces legere cœpisset, subito inde ex navicula cecidit, atque interclusus ab æquore spiritum exhalavit. Sed, mirabile dictu! ante illum unda mortuum projecit in littore quam piscator, qui ab eo projectus in aquas fuerat, vivus natando pervenire potuisset.

Alio etiam tempore (20), latrones noctu hujus nostri monasterii cellarium ingressi, carnes, caseum, lardumque exinde subripientes suos sacculos imple-

verant; sed foras egressi, sacculos, quos impleverant, levare conati minime potuerunt; deinde relicta sarcina tentantes fugere, per totam noctem hac illac per claustra monasterii deambulantes, foras egredi nullatenus valuerunt. Igitur facto mane, cum se intra monasterii claustra conspicerent, timore exterriti ac sui reatus consci, quid facere nesciebant. Tandem reperto inter se consilio, exeuntes per portam monasterii, si quo modo possent evadere, quasi nihil mali perpetrasse viderentur, cæteris se, qui de monasterio ad quodlibet opus egrediebantur, miscerunt, et lento pede, ne aliqua de eis suspicio oriretur, carpentes iter, haud longiuscule a monasterio substiterant. Cum interea cellarius fratribus solita stipendia præbiturus, cellarium ingrederetur, refertos ante aditum sacculos invenit, et miratus, ignoransque quid esset, quæque condita requisivit. Cum autem reposita ablata conspiceret, turbatus damno, foras egressus, quidquid perdiderat, in ipsis sacculis reperit. Qui, vehementer attonitus et jam quid esset intelligens, mox convocatis ad se duobus vel tribus pueris, per viam vergentis deorsum montis, si forte latrunculos qui id admiserant invenire possent, mittere curavit. Illi autem jussa complentes, cum monasterio egressi paululum processissent, repererunt illos juxta stantes in ipso itinere montis. Cumque jam pene pertransissent eos, ac nullam in eos, quia noti erant, suspicionem haberent, cæterogressu iter quod ceperant, peregerunt. Illi vero, divinitus exterriti ac velut amentes effecti, cœperunt post eos clamare et dicere: *Scimus, domini, quia ut nos comprehendatis venistis; sed miseremini nostri; nihil enim inde asportavimus, sed ablata omnia in ipso cellarii ingressu dereliquimus. At illi, talia audientes, comprehenderunt eos, ligatisque post tergum manibus ad monasterium perduxerunt, atque ita, ut erant connexi vinculis, fratribus præsentaverunt. Præterea fuerunt nonnulli qui minus circa præceptam Domini cauti, cædi eos atque ita sic dimitti judicaverunt; cæteri autem, quorum mens pia in Domino erat, et magis erga mandata divina solliciti studentes jussa complere Dominica, solutos vinculis, cibo potuque refectos, liberos abire permittunt. O mira Domini Jesu Christi benignitas, mira pietas, mira quam docuit patientia; cum in Lege scriptum sit (*Lev. xix; Matth. v*): *Diliges amicum tuum, et odio habebis inimicum tuum; nec non manum pro manu, dentem pro dente, oculum pro oculo, talionem pro talione reddi mandatum sit; ipse diligere inimicos, benefacere se odientibus, salutare non resalutantes, auferenti tunicam dimittere pallium, ac bona pro malis reddere se sequentibus voluit imperare!**

Theophilus. Grata mihi Tateor nimium esse quæ narras.

(18') Ea, quæ narrantur a Desiderio, sibi etiam relata affirmat Leo Ost. in Chron. lib. II, cap. 81, ab uno eorum, qui tanto equitatu interfuit. Refertur etiam a Petro Diac. in serm. ms. de octava S. Benedicti. Evenerunt hæc omnia anno Dom. 1049.

(19) Circa ann. Domini 1038. Lege Leon. Ost. in Chron. lib. II, cap. 65, et Petrum Diac. in serm. ms. De oct. S. Benedicti.

(20) Meminit Leo Ost. in Chron. lib. III, cap. 62, et Petr. Diacon. in serm. ms. de oct. de S. Bened.

Desiderius. Res est mirabilis et vehementer stupenda, quam narro (21), sed ita a pluribus cognita, ut de ea ab aliquo in nullo debeat dubitari. Quodam itaque tempore Sergius magister militum, qui Neapolitanæ præerat urbi, venatum in ipso sancti Paschali Sabbato, pergens silvam suis cum pueris, ut aprum caperet, est ingressus, tensisque retibus ad insequendos eos sese cum canibus huc illucque unanimitè omnes per silvam diffundunt; sed antequam aper a retis laqueo fugiens involveretur, occupatus a venatoribus, confossus captusque est. Cum autem hora jam tardior esset, et sol, ad occasum vergens, umbram atram jam pene induceret terris, prædictus magister militum, ne noctis tenebris occuparetur, sumpta quam ceperat venatione, omni cum clientela domum quantocius repedare cœpit; uni tantummodo puero, Pythagoræ nomine, ut retia colligeret et se perniciousè sequeretur, imperavit. Igitur cum puer, qui relictus fuerat, collectis retibus recto calle suum dominum sequeretur, subito duo monachi reverendi admodum vultus ei se in itinere contulerunt. Cumque timore exterritus, quinam essent inquireret; illi: Ne timeas, inquit; tantummodo sequere nos. Cum itaque aliquantulum simul per eandem silvam graderentur, venerunt ad quemdam locum cœnosum valde atque horribilem aspectu; ubique Pandulphum Capuanum principem, cuius superius mentionem feci, qui non longo ante tempore defunctus fuerat, ferreis nexum vinculis atque in illius cœno laei ad gulam usque demersum, ei miserabiliter ostendunt (22) Interca duo nigerrimi spiritus, retortas ex agræstibus vitibus facientes, per gulam eum ligaverunt, ac in ipsam lacus profunditatem merserunt, iterumque sursum extraxerunt. Cumque hæc sæpius facerent, prædictus puer Pythagoras, tremula licet voce, eum alloquitur, ut sibi qua de causa talia pateretur ediceret. Ille vero, fens et ejulans, ad verba interrogantis pueri mox tale responsum protulit, dicens: Quamvis, o puer, ex innumeris meis sceleribus mihi plurima et infinita pœna parata sit, tamen ob nullam causam hanc quam cernis patior pœnam, nisi propter aureum calicem, quem de monasterio S. Benedicti, sacrilega ductus cupiditate, abstraxi, ei que etiam moriens reddere neglexi. Sed obnixè deprecor, ac per Jesum Christum Dominum Salvatorem omnium, cuius ego miser præcepta contemnens, in hanc sum voraginem mortis demersus, te obtestor, ut Capuam ad uxorem meam vel ipse pergas, vel nuntium dirigas, qui ei, et tormenta quæ patior, et ut calicem monasterio S. Benedicti reddat,

(21) Recitatur a Leone Ost. in Chron. lib. II, cap. 60. et a Baron., ann. 1058, num. 11.

(22) Visio Pythagoræ de damnatione Pandulphi ad inferos intelligenda videtur de quarto hujus nominis principe Capuano, qui obiit anno 1050: probat Camill. Peregrin. histor. Princ. Langob., in serie sub. Casin. in Richerio, qui etiam advertere docet quandam alteram visionem cuidam solitario factam damnationis animæ alterius Pandulphi, de quo Petrus Damianus, epist. ad Dominic., cap. 13, Leo Ost. lib. II, cap. 81, et Baron., anno 1058, num.

A insinuet (23). At ille: Quid prodest, inquit, si ei nuntiavero? non enim quod te vidissem, vel quod talia patiaris, mihi creditura est. Cui ille respondit: Hoc sibi signum ex mei parte denuntia, quod Pandulphus Gualæ filius calicem ipsum pro pignore habeat, et ut datis solidis, quos ei debuimus reddere, illum recipiat, atque S. Benedicti monasterio omni postposita mora restituat; sibi celeriter, rogo, insinuare ne differas. Quibus dictis visio illa ab oculis ejus ablata est. Puer vero statim ut domum regressus est, infirmitate detentus intra paucos dies defunctus est; ea vero quæ viderat, quæ sibi dicta fuerant, omnibus ad se venientibus patefecit. Pandulphus etiam ipse, qui causa pignoris calicem apud se habebat, hoc ipso tempore, nescio qua de causa, Neapolim pergens, hæc omnia ex ore ipsius Pythagoræ se audisse retulit; per quem quoque idem Pythagoras uxori illius omnia quæ de viro ejus viderat, vel quæ ipse ei mandaverat, Capuæ nuntiavit. Illa autem sibi potius quam marito consulens, pretium, quod vir ejus accomodaverat, reddere volens, nec calicem recipere nec monasterio reddere curavit.

Theophilus. Mirandum valde est ac magna cum cautela pensandum cur omnipotens Deus talia huic puero ostendere voluit, cum ille qui sibi ostensus sest a pœna liberatus non est, vel, cum tot tantisque sceleribus occultatis, pro solo aureo calice cruciari visus est.

Desiderius. Quod vir iste in pœnis visus est, et tamen uxore calicem reddere parvipendente, a pœnis liberatus non est, justo, occulto tamen, omnipotentis Dei judicio factum est, ejusque pia ac benigna providentia in notitiam hominum deducta est, ut videlicet quicumque hæc audierit, pertimescat, et a rapinis ecclesiarum mentem manusque compescat; ne et ante mortem sese pœnitere non liceat, et post mortem parentibus propinquisque ea, pro quibus ipse a suppliciis liberetur, operari non liceat; sicque fiat ut pro eis supplicia æterna possideat, qui Dei timore postposito in vita positus nullatenus perpetrare formidat, et jam veniam non mereatur in vita illa qui bonis sanctisque operibus neglexit promereri in ista. Quod vero cæteris facinoribus tacitis, de solo aureo calice judicari visus est, aperte datur intelligi quam fortiter, quam atrociter, quamque miserabiliter pro aliis pluribus, immensisque sceleribus torquebatur, quando parvi calicis rapina tam dire tamque crudeliter cruciabatur. Nam superius retulimus quod idem Pythagoræ puero dixerit, quod multa et immensa delictis aliis fuerant sibi præparata tormenta. Quod vero is, qui

12, 13, competere Pandulpho, cognomine Caputferreo, principi Capuæ, qui vixit usque ad ann. 981, et non Pandulfo quarto principi Capuano, qui obiit anno, ut diximus, 1050, ubi etiam non discrepare ab aliis historiis clare demonstrat.

(23) Sperabat forsitan Pandulphus ex restitutione minuti pœnam, sed in inferno, ubi est summa miseria, nullum refrigerium est, adeo quod dives epulo tandiu desideraverat guttam aquæ ut refrigeraret linguam suam, sperans refrigerium obtinere, et non valuit (Luc. XI).

eum in suppliciis vidit, continuo languore correptus, non post multum tempus est mortuus, non multam miremur, si illud quod Danieli, viro desideriorum et somniorum veridico interpretatori, contigit attendamus; nam post visionem spiritualium mysteriorum, continuo ægrotavit, et per dies plurimos, sicut ipse testatur, elanguit (*Dan. viii*). Si autem talis tantusque vir spiritualia visa non tulit, sed continuo languore apprehensus per dies plurimos infirmatus fuit, quid mirum, si puer iste curis secularibus deditus, carnalibus desideriis pressus, visionem spiritualium rerum ferre non potuit, sed infirmitate de-

tentus ad extrema devenit? Sed in his omnibus divina judicia magis metuenda quam indaganda sunt. Quæ magna et inscrutabilia sunt, teste Psalmista, qui ait: *Judicia tua abyssus multa (Psal. xxxv)*: testante quoque Paulo, qui dicit: *O altitudo divitiarum sapientiæ et scientiæ Dei! Quam incomprehensibilia sunt judicia ejus, et investigabiles viæ ejus? Quis enim cognovit sensum Domini, aut quis consiliarius ejus fuit? aut quis prior dedit illi, et retribuetur ei? Quoniam ex ipso, et per ipsum, et in ipso sunt omnia: ipsi gloria et imperium in sæcula sæculorum. Amen (Rom. xi).*

LIBER SECUNDUS,

In quo agitur de miraculis a S. Benedicto aliisque monachis in monasterio Casinensi ope divina factis.

Præmisso utcumque primo, ut promiseramus, libello, nunc secundum, Deo auxiliante, scribere aggrediar: in quo cætera, quæ supersunt in hoc monasterio, vel a monachis hujus sacri cœnobii ubicunque divina largiente clementia his temporibus facta miracula, quæ nostræ occurrunt memoriæ, curabo concludere.

Cum adhuc essem laicus, et intra annos adolescentiæ ætatem ducerem, quæ a multis in Beneventana civitate degens audivi de Joanne (24) tunc ejusdem Beneventanæ Ecclesiæ archidiacono, postmodum vero hujus S. cœnobii abbate, silenter non transibo. Cum idem Joannes de illustri prosapia originem duceret, et, quod majus est, religiose vivens omnipotenti Domino omnimodo placere studeret, ita a clero et populo diligebatur, ut omnes ei unanimiter post mortem archiepiscopi ejusdem urbis summum sacerdotium peroptarent. Alter quidam in eadem Ecclesia, Alix (25) nomine, diaconus erat, qui ad adipiscendum pontificium omni nisu aspirabat, nec, quo ordine id assequi posset, quicquam pensi habebat. Sed dum idem Joannes archidiaconus superesset, ad culmen tanti honoris se posse pertingere desperabat. Cumque hæc quotidie in animo volveret, vana illum cogitatio haud quiescere permittebat. Cum quadam die uterque secreto in loco consedisent, et nemo alius cum eis esset, sermo inter eos orsus est de hujusmodi miseræ vitæ fragilitate, de cœlestis ac perpetuæ vitæ jucun-

ditate, de pœna peccatorum, ac de gloria sempiterna justorum. Itaque statuerunt inter se hujus gloriam mundi relinquere, ac sanctæ conversationis habitum suscipere; et ut magis fidei esse possent, juramento, quod statuerant, firmaverunt. Dein diem decernunt, quo apud castrum Casinum limina B. Benedicti peterent, ac sub ejus magisterii regula Jesu Christo Domino deservirent. Igitur postquam ad statutum diem ventum est, quo ab eis aggrediendum erat iter, Alix, qui aliud animo, aliud gestabat in ore, Joanni archidiacono dixit: *Charissime frater, quoniam de rebus meis aliquid adhuc superest, quod secundum Deum ordinare cupio, tu, obsecro, præcede, et mox ut sanctæ conversationis habitum susceperis, mihi nuntium mitte: ego autem, his expletis, quanto citius te subsequi curabo.* Archidiaconus vero ad monasterium B. Patris Benedicti veniens, mox ut habitum sacrum suscepit, nuntium ut decreverant socio direxit, qui eum sub sanctæ institutionis regula jam colla submisisset, et ut ipse celeriter veniret, ut pollicitus fuerat, nuntiaret. At ille mox ut talia audivit, alacer effectus, quod illum, qui sibi in Ecclesia præemiuebat, recessisse cernebat, omnino se ad eum accedere, atque tam arctam ingredi viam posse negavit. Deinde ad acquirendum culmen pontificatus honoris totis viribus nitebatur. Sed omnipotens ac justus Deus aliter quam ipse sperabat disposuit. Nam cum imperator Otho egressus Germania Italiam intras-

(24) Joannes, abbas tertius hujus nominis et tricesimus a B. Benedicto, ex illustri Beneventanorum civium prosapia genus duxit. Suscepit abbatiam ann. Domini 997 et pervenit usque ad annum 1010.

(25) Alix archiepiscopus IV Beneventanus Silvestro papa II anno Domini 1000, ad instantiam Othonis III imp. ab eodem pontif. ad archiepiscopatum evehctus, a populo tamen minime receptus, ut habetur in Chronic. arch. Benevent. Indigna res religioso, sed nostri sæculi mores huc devenere, ut quod abhorrent et execrantur pagani, hoc quasi pro lege a nostris politicis habeatur, dum docent viro bono et sapienti, ac præsertim principi, mentiri fas esse, et licere aliis struere insidias, aliudque clausum in pectore, aliud vero in lingua promptum

D habere regnandi cupidine, irridendo Sex. Pompeium, cui cum facillimum esset adversarios suos violata fide obruncare, atque ita toto terrarum orbe potiri, pluris fidem quam imperium fecerit. Et sunt tam impudentes, ut docere audeant religionem virtutemque imperio famulari debere, licereque principi pro re nata fidem vel jurejurando firmatam æque atque cothurnum exuere. En quibus in rebus gloriantur. Utinam spe sua frustrarentur, qui dolos concinnare, aliosque capere student, eosque eluderent aves, quas captant, et evolarent, sicuti evenit Alix archiepiscopo, qui non assensus fuit venationem! O quam longe a primis sæculis, ubi Christiani, malle mori volebant, ut scribit Justinus mart. Apol. 2, quam vel semel mentiri!

set, postquam Romanas res, ut sibi videbatur, disposuit, Beneventum adiit, cui Alix ita familiaris affectus est, ut idem Augustus eum eligi in pontificem, Ecclesia renuente, præciperet. Postmodum vero imperator Romam rediens, Romanum pontificem eum consecrare rogavit, et consecratum Beneventum remisit; imperator deinde, febre correptus, post aliquos dies divina dispositione defunctus est. Ille vero Beneventum rediens, ne mœnibus quidem civitatis appropinquare ausus fuit, sed cum dedecore illo repulso, alium sibi cives pontificem elegerunt. Fecit quidem hæc omnipotens Deus ad viadictam malefactorum, laudem vero honorum, ut qui cupiditati honoris ductus fraudulenter fratrem suum studuit ab Ecclesia pellere, ipse pulsus patria, exsul in alieno solo vitam finiret.

Præter hæc ea, quæ sequuntur, Leone venerabilis vitæ, qui ante paucos annos defunctus est, et aliis veteranis monachis narrantibus, audivi. Cum igitur idem Joannes aliquantos in monasterio sanctæ institutionis regule expresset annos, petita ab abbate suo licentia, Hierosolymam perrexit, atque in Sinai monte per sex continuos in Dei servitio degit annos. Postmodum vero in Græcia in monte, qui Hagionoros (26) dicitur, aliquanto tempore mansit. Sed ea, quæ illo in loco eum vidisse contigit, laudquam mihi videntur reticenda.

Quidam namque eremita in eodem monte manens, a paucis vel frequentabatur, vel noscebatur. Dum quadam die frater qui ei ministrabat, et certis diebus victum deferebat, supra memoratum Joannem venerabilem virum ad eundem Dei servum duxisset, sicut ipse postmodum discipulis suis cum lacrymis solitus erat referre, benigne, ut decebat, ab eo susceptus est, et cum sermo inter eos de cœlestis vitæ gaudiis diutius agigaretur, servus Dei his qui advenerant dixit: Venite, fratres, quia jam hora est, alimenta sumamus corporis, ne revertentes in via deficiatis: nec enim jejuni a nobis recedere debetis, propter quem tanti subiistis iter laboris. Et hæc dicens, mensam præparat, prandium appo-

(26) De peregrinatione Joannis ad montem Hagionoros sive montem sanctum, qui olim Athos dicebatur, in Macedonia Græciæ provincia, meminit etiam Petrus Diac. lib. ms. De ortu justorum Casin., cap. 33, et Ost. in Chron. lib. II, cap. 22.

(27) Non pauci reperiuntur sancti qui bruta quædam animantia habuerunt familiaria, quibus aut cibum tribuebant, aut ab iis accipiebant. Recordare vitæ insignis Eliæ et corvorum ministerii, qui mane quidem panem, vespere autem ei carnem perpetuo afferebant: similiter et eorum, quæ in Vita Pauli primi eremitæ referuntur, licet soleant talia ista sanctorum miracula novatores heretici exhibere: *Et hoc est*, ut S. August. ait lib. XXI. De civit. Dei, cap. 3, *eorum tota ratio, ut quod experti non sunt, nequaquam esse posse arbitrentur*. Et ignorare videntur sanctis viris a Deo non raro restitutum dominium in bestias ante peccatum primo parenti concessum. Vide Ven. Bedam in Hexameron, Philonem Judæum lib. De præmio et pœnis. Magnus Antonius etiam bestis imperavit, ne parvulam messem suam læderent, ut auctor est Athanasius in

A nit. Cum denique, oratione facta, ad mensam con-sedissent, mirabile dictu! immanis ursus e vicina silva veniens sese ante ora prudentium favum melliflui mellis ferens exhibuit (27). Cumque illi valle perterriti fugam inire tentarent, venerabilis eremita ille eos compescuit, et ne terrentur admonuit, dicens multos esse jam annos, quo sibi omnipotens Deus per bestiam illum sæpissime hominifluidi nectaris donum sua pietate transmiserit. Peracto itaque prandio surgentes e mensa, animo magis satiati quam corpore, percepta benedictione ad monasterium sunt reversi. Post non multos vero dies beatissimus P. Benedictus eidem Joanni per visionem apparuit, et dans ei pastorem virgam, quam manu gestabat, ut Casinum ad suum monasterium quantocius reverteretur, admonuit.

Facto itaque mane abbati ipsius monasterii religioso scilicet viro, visionem, quam viderat, per ordinem pandit. At ille, ut erat vir providus acque discretus, voluntatem Dei in hac visione cognoscens, intulit, dicens: Frater Joannes, celeriter ad tuum monasterium reverti festina, ne tanto Patri, qui tibi per visionem apparuit, esse inobediens videaris: decrevit enim, ut mihi videtur, omnipotens Deus te suo gregi præponere, et, ut suas fideliter pascas oves, sua miseratione elegisse. Ille igitur visioni et admonitioni obtemperans, transmarina relinquens arva, Christo duce, reversus est, atque a religiosissimo viro Joanne, qui tunc fratribus præerat, propositus factus, non multo post tempore (quia idem abbas corpore jam debilis erat, atque pondus tanti oneris ferre nequibat) consilio et electione cunctorum fratrum, ab eodem venerabili Patre abbas est ordinatus. Ille vero, abbatia relicta, in vicinam silvam secessit, atque ibi usque ad vitæ suæ terminum solitarius degens in omnipotentis Deis ervitio vitam finivit.

Intera nec ea quæ de Felice (28) audivi, monacho videlicet hujus monasterii, silentio sunt prætermittenda. Quodam tempore, nescio qua de causa, ad Teatinam urbem esse me contigit, et cum ab (29) episcopo et clericis illius Ecclesiæ benigne et ami-

Vita cap. 25. Pachomium vero, ut in Vita ejus, cap. 10, legitur, crocodilorum ministerio fluvium transeuntem, qui eum cum summa subjectione portabant, exponentes ad locum quoecumque præcepisset. Simeon quoque priscus, ut refert Theodoretus in Philotheo, cap. 6, duobus leonibus jussit ut hospites ducerent, et a via a qua aberrarant, reducerent. Plura occurrunt passim in sanctorum historiis.

(28) Agit etiam de B. Felice Petrus Diac. lib. De ort. justor. cap. 37. Pertinent enim quæ narrat Desiderius ad ann. 1052, ut videre est apud Camil. Pereg. in serie abb. Casin. in Desiderio.

(29) Episcopus Teatinus, de quo hic injicitur mentio, Arnulphus fuisse creditur, quem circa ann. 1049 sedisse et successorem habuisse Actonem ex comitibus Marsorum opinatur eruditissimus abbas D. Ferdinand. Ughellus tom. VI, sæc. Italicæ sæc. ms. mox edendo. De antiquis rebus Teatinæ civitatis patricius humanis ac divinis disciplinis insigniter expolitus, stylo satis eleganti, et erudito.

cabiliter susceptus essem, atque orationis gratia ad orationem me duxissent, facta oratione, ad dexteram ecclesiae me contuli, ibique aediculam et altare conspexi. Cumque episcopum et clericos interrogassem, in cuius honorem altare illud conditum esset, responsum mihi est, in honorem B. Felicis confessoris Christi altare illud esse dedicatum. Cum autem quis fuerit ille Felix inquirerem, dicebant mihi quod monachus Casinensis congregationis fuerit; atque ab abbate suo illis in partibus missus, ut pastoribus egregie praesesset, ibi vitam finivit; et cum ad corpus ejus omnipotens Deus multa mirabilia operaretur, a majoribus suis de loco in quo prius jacuerat levatus, atque in hac ecclesia, sub hoc, ut cernis, altari conditus fuerit. Igitur quoddam memorabile illo in loco nuper ab eo patratum, omnipotentem Domino largiente, narrabatur.

Cum quidam caecus ad cuncta obstantia pedes offendens, misericordem Dominum rogaturus, ante ejus altare venisset, et prostratus toto in terra corpore, gemitu ac suspiriis, ut meritis B. Felicis sui misereretur, orasset: mox depulsis caecitatis tenebris, ita sanus et incolumis surrexit ut, mirantibus cunctis, ipse suis oculis lucem coeperit cernere quam semper ab aliis desideraverat audire.

Theophilus. Velim scire si vir iste venerabilis, qui ita claruit, post mortem in hac vita positus aliquod signum de vitae suae merito dederit?

Desiderius. Non quidem hunc venerabilem virum, dum in hoc saeculo vixit, aliquod indicium suarum virtutum dedisse comperi: veruntamen omnipotens Deus plerumque agere consuevit, ut illi qui devota mente illi servire student, licet in carne positi nullum signum suae sanctitatis ostendant, post mortem tamen cuius meriti fuerint, celari minime patiantur, ut dum extincta illorum corpora ita miraculis conrascare cernuntur, in ipsius servitio humanae mentes acrius accendantur.

Theophilus. Fateor mihi placere quae dicis; sed, quaeso te, inchoata prosequere; ut dum quae valde cupio, audio, ad amorem supernae patriae fessus animus releveretur.

Desiderius. Gregorius quidam, summæ religionis monachus, in hoc cœnobio dictus est, qui, sicut a plerisque hujus loci fratribus audisse me reminiscor, dum in praesenti vita moratus est, sub monastica disciplina regula omnipotenti Domino studuit strenuissime deservire. Cumque expleto vitae termino ex hoc mundo migrasset, tanta odoris fragrantia de loco in quo exanimis jacebat emanavit, ut omne subito monasterium illius odoris suavitas, quasi unius angulum domatis mirifice resperserit. Et dum omnes odoris illius ineffabili quadam suavitate recreati mirarentur, ac quid esset omnino nescirent,

A nuntius repente ab infirmorum domo properans venit, qui Gregorium monachum obiisse retulit. Voluit itaque omnipotens Deus ostendere quanti meriti iste vir fuerit, cuius egrediente anima tam mirifico odore cœnobium omne repleverit (30).

Alter quidam, ut fratres qui adhuc supersunt referunt, Angelus (31), in hoc monasterio monachus, dictus est, cuius profecto vita nomini dissimilis non fuit. Qui dum infirmitate tactus corporis ultimum diem clausisset, daemoniacus quidem forte in coquinam intraverat: et ecce subito coepit strepere, ac se, furibundus a terra dissiliens, in aera elevare, magnisque vocibus clamans, cum se a Benedicto perpeti conquirebatur, dicens: O quid nunc mihi modo Benedictus fecit; animam Angeli monachi, ob parvum cucullum quod gestavit in capite, mihi auferens secum detulit. Cumque omnes qui aderam ad verba illius stupefacti intenderent, et quid diceret ignorarent, repente signum, quo fratrum obitus significari solet, insonuit: statimque fratres omnes festinanter ad domum infirmorum pergunt, et Angelum monachum jam defunctum reperiunt. Qua de re aperte monstratum est, quod animæ illius in aliquo nocere non potuit, de cuius morte coram fratribus tam tristem, tam lugubrem se antiquus hostis ostendit.

Theophilus. Quaeso ut dicas cur diabolus tantum inimicetur humano generi, ut ab ortu nativitatis usque ad exitum vitae omnibus modis elaboret a mandatis Creatoris sui hominem avertere, atque ad æternam patriam tendenti quascunque poterit insidias tendere.

Desiderius. Aperta ratio patet, quod antiquus hostis, qui se Creatori suo æquiparare contendit, passus magnam ruinam, in voraginem profundi barathri demersus sit; et idcirco humano generi omnibus modis contrarius existat, quia illic eum ascendere cernit, unde ipse per superbiam dejectus irrecuperabiliter cecidit: inde est quod strepere, insanire, frendere in electorum Dei transitu terribiliter videtur.

Azzo (32) etiam quidam religionis satis vitae monachus fuit, qui ecclesiam B. Michaelis archangeli in valle quae dicitur Regis, a Ludovico Christianissimo imperatore mirifico opere constructam, postmodum vero a Saracenis destructam omni cum studio restauravit, ibique fratres ad omnipotentis Dei servitium, prout potuit, congregavit. Cumque ibidem in servitio Dei complexisset annos, ultimam jam pene agens ætatem, ad monasterium nostrum, ex quo ab abbate suo missus fuerat, est reversus. Qui senio morboque confectus in domo infirmorum, in lectulo jacens, extremum vitae spiritum jam moriturus trahebat, multique e fratribus excubantes circa lectum ipsius hymnis et psalmis vacantes,

(30) Refertur etiam a Leone Ost. lib. III, cap. 50, et a Petro Diac. lib. De ortu just. cap. 44.

(31) De Angelo monacho habetur mentio in Petro Diacono lib. ms. De ortu justorum, cap. 39, et in serm. ms. de oct. sancti Benedicti ac in Leone

Ost. lib. III, cap. 42.

(32) Floruit Azzo ad annum Domini 1022. Vide Leonem Ost. lib. II, cap. 54, et Petr. Diac. lib. n.s. De ortu just. Casin., cap. 40.

ejus exitum expectabant. Quidam vero frater (33), qui adhuc superest, et nobiscum in monasterio conversatur, tunc juvenis, nunc autem ætate moribusque grandævus, in dormitorio cum cæteris fratribus quiescebat: cum ecce subito nocte intempesta respiciens, vidit per visionem B. Michaellem archangelum, cujus vultum pictura eum docente cognoverat, per dormitorio venientem: cujus alter angelus vestigia subsequens paulo longius gradiebatur; quem intuens dixit: Domine, nonne tu B. Michael archangelus? Et ille: Ego sum utique. At ille: Quo tendis, inquit, domine? Ad domum, inquit, infirmorum, ut fratrem Azzonem mecum assumam, quia jam tempus est, pergo. Et his dictis, visio quam videbat disparuit. Qui statim evigilans surrexit, et festinanter ad domum infirmorum perrexit, fratremque Azzonem e corpore animam jam exhalasse invenit. Qua de re aperte datur intelligi quod idem B. Michael eum secum detulerit, qui ad assumendum eum se venisse testatus est.

Frater quidam in nostro monasterio Stephanus Veneticus (34) dicebatur, qui ex Venetiæ partibus adveniens, in sanctæ conversationis habitu studiosissime vixit, cujus humilitatis, patientiæ ac obedienciæ bonum omnibus, qui tunc in omnipotentis Dei servitio ibidem congregati erant, liquidissime patuit. Cumque jam tempus esset ut ejus digna conversatio a justissimo Domino remunerari debuisset, molestia gravatus corporis, fratribus corampositis, diem clausit extremum. Tunc quædam religiosissima anus, Agundia nomine, virgo mente et corpore, quæ in sanctimoniali habitu juxta ecclesiam Beatæ Mariæ semper Virginis sitam in civitate quæ circa radicem Casini montis est condita, manebat more solito, antequam clerici ejusdem civitatis ad reddendas nocturnas Deo laudes surrexissent, ante prædictam ecclesiam Dei genitricis stans, gemitu, lacrymis ac suspiriis omnipotentem Dominum precabatur, cum ecce subito intempesta noctis hora respiciens, vidit columnam igneam e cella, in qua infirmi fratres quiescere erant soliti, exeuntem, cælumque tendentem. Quæ mox nuntium monasterium subire præcepit, qui studiose inquireret si aliquis ex infirmis fratribus in cella illa degentibus ex hoc mundo migrasset. Tuus is, qui fuerat missus nuntius, perniciter montem ascendit, monasterium intravit, domum infirmorum adiit, atque Stephanum religiosum monachum defunctum reperit: et studiosius inquirens, invenit eum ea hora emisisse animam, qua columna ignea ab ancilla Dei visa est celsa penetrare polorum.

Alter quidam in jam dicto nostro monasterio (35)

(33) Cui nomen erat Petrus, refert Ostiens. lib. II, cap. 34.

(34) Recitatur etiam hoc miraculum a Petro Diacono lib. ms. De ort. just. Casin., cap. 42, et a Leone Ost. in Chronic. lib. III, cap. 42. Vixit Stephanus Veneticus sub anno 1080.

(35) Meminit Joannis Venetici Petr. Diacon. lib. De

Joannes Veneticus dictus est, miræ patientiæ, obedienciæ ac humilitatis monachus, qui quanti meritum apud Jesum Christum Dominum fuerit, suum post obitum manifestissime claruit. Cum quidam frater, cujus nomen a memoria excidit (36), casu in iugine crepuisset, ita ut interiora ejus, membrano disrupto, inter carnem et corium dilaberentur, sepulcrum ipsius adiit, ac se super illud prosternens, lacrymis gemitibusque, ut pro se Dominum precaretur, ex intimo cordis postulabat affectu: procul dubio credens ejus meritis se posse sanitatem recipere, qui in hac vita positus omnipotenti Domino totis viribus studuit deservire. Cum igitur aliquantulum super sepulcrum ejus orans incubisset, ita restitutus est sanitati, ut languoris pristini nec ullum in eo quidem indicium remansisse videbatur.

Smaragdus monachus, qui adhuc superest, et in nostro monasterio commoratur, retulit mihi quod narro. Quod a Leone venerabili presbytero, avunculo scilicet suo, se audisse referebat de Antonio monacho atque presbytero. Qui sæcularibus ac divinis litteris haud mediocriter eruditus, ab adolescentia usque ad vitæ exitum in sæpedito monasterio degens, omnibus pene in hac provincia notus exstitit. Qui dum quodam tempore, casu accidente, sicut prædictus presbyter ex ore illius accepit, loco in secretiori crepuisset, et languore crescente quotidie vehementer fatigaretur, medicum, a quo secari vel exuri deberet, si quo modo posset sanitatem recipere, conducere meditabatur. Timebat tamen si secaretur a medico, ut multoties evenire solet, ne forte moreretur, et rursus si non secaretur, sedulum sustineret dolorem, quod est ipsa morte deterius, periculosius sibi videbatur. Igitur cum intra se hæc diutius agitaret, unum sibi fore remedium credidit, ut ad sepulcrum beati Benedicti pergens ipsius misericordiam imploraret, sperans se ejus patrocinio posse salvari, sub cujus magisterio se recedens a sæculo devotissime contulerat. Statim igitur ecclesiam intravit, ac se coram altari humiliter prosternens, diutius oravit, ut omnipotens Deus meritis tanti Patris salutem sibi conferre dignaretur. Expleta vero oratione, e pavimento, in quo prostratus jacuerat, surrexit, atque ex crepidine altaris pulverem collegit, et ligans in panno, loco in quo patiebatur superimposuit: atque die altero ita sanus repertus est, ut nec signum quidem præteritæ infirmitatis in eo omnimodo remaneret.

De Paulo (37) sanctæ conversationis monacho quod a fratribus, qui adhuc in hac præsentis vitæ vivunt, et eum optime norunt, audisse me meminim,

ort. just., cap. 41, et Leo Ost. lib. III, cap. 42.

(36) Ramicis nominatur a Petr. et a Leon. Ost.

(37) Eadem de Paulo monacho referuntur ab Ost. lib. II, cap. 55, et a Petro Diacono lib. ms. De ortu justor. cap. 43. Floruit ad ann. 1035. Vide Sancti Capuan. Mich. monachi de SS. Joanne primicerio et Paulo præposito.

referre curabo. Cum idem Paulus salutis suæ causa nostrum ad cœnobium devenisset (anno 1022), a Theobaldo abbate, religioso videlicet viro, qui tunc fratribus honestissime præerat, devote susceptus est. Quem venerabilis Pater in monasterio beati Patris Benedicti, quod intra Capuanam urbem constructum est, habitare præcepit: qui postquam ad eundem pervenit, ita se sub sanctæ institutionis regula constrinxit, ut ob hoc omnibus mirabilis haberetur. Sed omnipotens, misericors ac pius Deus, quantum sibi ejus digna conversatio in hac vita placuerit, illius post obitum ostendere est dignatus. Cum namque in eodem monasterio religiosam, honestam ac dignam Deo conversationem exercens, aliquantos explesset annos, infirmitate pulsatus corporis et carnis ergastulo, jubente Domino, exiit. Igitur quidam venerabilis vitæ episcopus ex Galliz partibus veniens, orationis gratia ad ecclesiam Beati Michaelis archangeli in Cargano monte conditam properabat. Cum autem ad Capuanam urbem devenisset, iuxta ecclesiam protomartyris Stephani (38) diversus, hospitatus est. Denique cum nocte intempesta et lectulo surrexisset, ante ecclesiam prædicti martyris stans, vicinas sibi omnipotentis Dei aures precibus, lacrymisque reddebat: cum ecce subito, ad dexteram orientis partem oculos porrexisset, vidit iustarum solis radiis lucem splendidam e monasterio per aera mirabiliter advolare. Cumque diu lucem quam videbat attonitus miraretur, signum in monasterio insonnit, quo fratris exitus significabatur. Intellexit protinus e fratrum numero aliquem magni meritæ ex hoc mundo migrasse, simulque cum ipsa luce cœli sublimia penetrasse. Mox itaque convocatis clericis, quæ viderat enarravit, statimque ad monasterium nuntium misit, ut quis ibi defunctus esset agnosceret. Cumque is, qui missus fuerat, monasterium intrasset, invenit Paulum venerabilem monachum e corpore animam emisisse.

Joannes (39) admodum religiosus monachus, et sacerdos, cujus superius mentionem feci, qui, relicto regimine monasterii, ad Eremitæ secreta se contulit, in hac vicina silva usque ad extremum vitæ suæ terminum solitarius mansit: ibique jejuniis, vigiliis ac orationibus operam dans, studuit omnipotenti Domino sollicita mente servire. Hic vero cum temporibus Theobaldi abbatis ex hac luce migrasset (anno 1022), monachus quidam Joannes nomine, in monasterio Beati Laurentii martyris, quod apud Capuam est, studiosissime in Dei servitio conversabatur: qui dum quadam nocte antequam fratres ad vigilias surgerent, de lectulo, more solito, omnipotentem Dominum precaturus surrexisset, dum attenta mente stans misericordem Dominum precaretur, subito respiciens clarissimam

lucem in aere et intra ipsam venerabilis viri Joannis animam cœlum penetrare conspexit. Igitur facto mane, certius scire volens quod viderat, venit ad Andream, qui cellæ hujus monasterii, quæ intra eandem Capuanam urbem sita est, tunc præpositus erat, hocque, quod viderat, per ordinem retulit: et ut ad hoc monasterium nuntium dirigeret, qui diligentissime rem quam viderat investigaret, obnixè poposcit. Qui ejus voto parere studens, nuntium mox direxit, qui diligenter hæc quæ dicta sunt cognosceret, citiusque reversus indicare curaret. Tum is qui missus fuerat nuntius, dum festinanter pergeret, et in ipso itinere alter a monasterio veniens occurrit, qui fratribus in prædicta cella Capuæ commorantibus præfati servi Dei obitum nuntiavit; a quo subtiliter inquirens, invenit prædictum Dei servum ea hora ex hac luce subtractum, qua eum Joannes religiosus monachus, Capuæ positus, cœlum mirabiliter penetrasse cognovit. Tunc uterque ad eos a quibus missi fuerant reversi, alter servi Dei obitum, alter vero visionem, quæ de eo visa est, retulerunt.

Multorum (40) fratrum testimonio didici hæc, quæ nostro curavi annotari libello. Et licet Petrus venerabilis Ostiensis episcopus in sermone, quem in vigiliis B. Patris Benedicti legendum luculentissime composuit, id eleganter decenterque inseruerit, tamen inter cætera miracula, quæ omnipotens Deus ad laudem sui nominis nostra etiam memoria, vel seniorum nostrorum, quos ipsi vidimus, quibusque referentibus, agnovimus, hoc in nostro monasterio ostendere est dignatus, inserere curavi, ut in cujus forte manus sermo ille non venerit, et hoc in nostro libello cognoverit, Deum laudet in mirabilibus suis, qui omni tempore, novo videlicet cibo alit teneras mentes suorum. Igitur quodam tempore ab initio Maii mensis usque ad extrema mensis Julii, tanta siccitas aeris exstitit, ut ne paucissimis quidem guttis arens terra, et crebris discissa rimis, aliquo modo madeferi videretur. Tunc quadam die quidam rusticus, ut stipulam triticæ messis suo in agello succenderet quo liberius terram excolere posset, allatum ignem incaute supposuit; cumque ignis paulatim stipulam lambendo flammam in alio porrigeret, flante aura in proximam silvam, quæ subjacet monasterio, rustico renitente, dissiluit. Igitur infinitam sibi silva ministrante materiam, ignis huc illuc per latera montis discurrens, omne monasterium incendio se concrematurum, populis undique spectantibus, minabatur. Cum itaque fratres flammis crepitantibus timore exterriti atque turbati, animo expergefacti, a lectulis surrexissent (nam in meridiano tempore illis quiescentibus res ista contigerat), videns tam immane, tam subitanum periculum, et ei qualiter resistere possent nullo modo

(38) Nominatur in Chron. Casin. lib. II, cap. 55, et in Petr. Diac. cap. 43, ecclesia S. Laurentii, non Stephani.

(39) De hoc miraculo agit etiam Petr. Diacon.,

libro ms. de ort. just., cap. 36.

(40) Habetur mentio etiam in Petro Damian., sermon. habito in vigilia sancti Benedicti, et in Leone Ost. in Chron. lib. II, cap. 65.

excogitare valentes, ad divina se statim contulere præsidia. Totis itaque viribus et ex intimo cordis affectu omnipotentem Dominum rogare cœperunt, ut meritis B. Patris Benedicti, quo ordine vellet, sua virtute monasterium ab incendio eriperet, quod humana manu defendi posse penitus desperabant. Cumque alii erectis in cœlum manibus, atque alii prostratis in terra corporibus, alii flexis genibus, alii in terram demissis capitibus omnipotentem Dominum precarentur, subito parva nubecula se in hujus latere montis colligans, supra cacumen ipsius, divina imperante potentia, dilatavit; quæ mox tantum imbrem ex se effundens expressit, ut et incendium omne exstingueret, et omnino monasterium liberaret. Studeamus igitur, fratres, religiose ac pie vivere, et tantum patronum, Deo serviendo, propitium acquirere: quia cujus meritis nubes hujus cacumen montis obtexit, atque ex se copiosum imbrem exprimens, incendium exstinxit, ejus nihilominus precibus, si eum sedule ac devote, præveniente bono opere, rogaverimus, ab æstuantium vitiorum flamma, divina concedente misericordia, liberabimur.

Quodam tempore (41), sicut ab iis qui optime noverant agnovi, dum fratres hujus monasterii ecclesiam B. Scholasticæ virginis intra Cajetanam urbem, quatenus dum ad aliquas res emendas ibidem pergerent, receptaculum habere possent, construerent; quidam ex operariis in summitate rupis, quæ in capite civitatis mari præeminet, saxa quibus ecclesiæ parietes construerentur, frangebatur. Qui cum attentius eadem saxa malleo quateret, idem malleus de manubrio recidit, ac per ingens præcipitium, quod ibidem patebat, delapsus in mare cecidit; qui valde contristatus quod venerat damno, ad fratres ubi parietes ecclesiæ ædificabant, protinus venit, et ea, quæ sibi acciderant, mœrens retulit. Cumque spes recuperationis esset ablata, et alterum sibi malleum, quo saxa ad ecclesiæ ædificium frangerentur, fieri decreverant, unus e fratribus dixit: Descendamus illuc, fratres, forsitan B. Benedictus suis meritis nobis malleum restituat, qui quondam Gotho ferramentum ex profundo lacus mirabiliter abstrahens reddidit, atque ad opus quod cœperat, lætum remisit. Placuit sermo coram cæteris, et descendentes ad mare naviculam sunt ingressi: regyrantesque sinum civitatis, venerunt ad locum in quo sub prædicto præcipitio ex operarii manibus dissiliens malleus ille ceciderat: in quo videlicet tanta erat aquarum profunditas, ut spes recuperandi illum per aliquod humanum ingenium nulla omnino persisteret. Igitur confisi de omnipotentis Dei adjutorio et meritis B. Patris Benedicti, manubrium in æquora mittunt. Mirum in modum, mox ferrum manubrio adhæsit, et extrahentes eum foras, gratias agentes Deo et B. Benedicto gaudentes ad opera sua sunt reversi.

(41) Recitatur etiam hoc miraculum a Petr. Diacono in serm. ms. de oct. sancti Benedicti.

A *Theophilus.* Hoc miraculum et in Veteri Testamento ab Eliseo, et in Novo a sanctissimo P. Benedicto factum reminiscor. Sed dum merita istorum illorumque longe distantia esse perpendo, majorem, fateor, admirationem de hoc nuper patrato miraculo in animo meo concipio.

Desiderius. Hoc factum, charissime frater, non tantum istis imputare debemus, quantum illi, de cujus meritis confisi, id agere tentaverunt. Verumtamen vis narrem aliquid de obsessis a dæmone, divina largiente clementia, suffragantibus B. Benedicti meritis in hoc ejus monasterio curatis, ut audientium animus magis ac magis in Dei laudibus convalescat, atque in amorem summæ divinitatis multipliciter incalescat.

B *Theophilus.* Quidquid ad ædificationem audientium dicere velis, prosequere: ego autem me hæc grantanter auscultare profiteor.

Desiderius. Quidam puer in domo hospitum simul cum patre in lectulo cubans, cum ad necessitatem corporis in ipso noctis silentio surrexisset, subito ingens leo dentibus fremens, cum paratus discerpere unguibus, sibi horrendus apparuit; qui pavore nimio exterritus vociferans, in terram corruit. Ad cujus vocem mox turbatus pater e lecto surrexit, festinus ad eum, valdeque anxius accessit, cur ita clamasset, vel quid sibi evenisset, prima diligentia sollicitus interrogavit. Ille immanem leonem contra se venientem tremebundus ac palpitans vidisse se retulit. Quem pater blanditiis demulcens, in ulnis propriis acceptum reduxit ad lectulum. Sed diabolus, qui in specie leonis sibi apparuerat, in eum ingressus, post aliquot dies vehementissime vexare cœpit. Cumque ad ecclesiam ante altare Beatissimi Benedicti esset adductus, mirum in modum, in pavimento clausis oculis prostratus jacens, quicumque monasterii portam ingrediebatur, mox ejus nomen exprimebat, dicens: Talis, vel talis homo per portam modo monasterii ingreditur. Quidam autem frater cum causa obedientiæ et monasterio ad civitatem descendisset, duodecim a quodam accipiens denarios, eosque propriæ utilitatis gratia occulte capiens sibi in sinum misit. Cum autem ad monasterium reversus, ad puerum in locum, quo vexabatur, accessisset, statim diabolus hoc modo eum per os pueri coram fratribus infamare cœpit, dicens: Monachus iste contra regulam sui ordinis duodecim denarios a tali viro accipiens causa proprii commodi, occultatos retinet in sinu. Igitur cum a fratribus interrogaretur utrumnam vera essent convicia quæ antiquus hostis per os vexati sibi objiceret, inox ille suam clamitans culpam, omnino id ita esse professus est.

Alter quoque frater, cujus nomen, ne verecundiam patiatur, omitto, ex alio monasterio suæ salutis causa ad nostrum deductus, quadam nocte ad nocturnas vigiliis, lectionem de Veteri Testamento in

ecclesia, more solito, fratribus residentibus, recitabat, cum forte puer qui vexabatur, aderat. Et ecce subito diabolus per os ejus exclamans, illa omnia quæ legebantur sese ad liquidum nosse, ibique fuisse protestabatur; et adjungens hujusmodi lectoris verbis exprobrabat: Sed si ea, inquit, quæ de te scio, referre coram præsentibus vellem, magnam profecto tibi verecundiam incutere possem. Et revera fratrem illum abunde in suo monasterio sæculariter vixisse compertum est. Postquam igitur pro vexato puero ante sepulcrum B. P. Benedicti diutius a fratribus oratum fuisset, ita sanus effectus est, ut amplius a maligno spiritu vexari minime visus esset.

Eodem etiam tempore alter puerulus ingentem Æthiopem super tectum stantem conspexit, qui valde territus, mox fugam arripit. Sed idem dæmon eum insequens ad ostium domus, in terram prostravit, statimque in eum ingrediens, acriter miserum fatigabat. Cumque in oratorium ad sepulcrum prædicti Patris per aliquot dies sæpe fuisset adductus, ejusdem Patris meritis, qui eum invaserat dæmon relinquens abscessit, sic ut ad eum accedere ulterius ausus non fuerit.

Alius quidam, Joannes nomine, qui ætate provectus adhuc superest, atque in infirmorum domo deservit ex provincia Marsorum, de qua ortus fuerat, cum a pessimo dæmone teneretur, hoc ad cœnobium gratia recuperandæ salutis a propinquis adductus est, procul dubio credentibus eum meritis B. Benedicti salutem posse recipere, ad cujus limina multos diversis languoribus occupatos audierant salutis pristinæ restitutos. Et ipse post non longum tempus expulso hoste, sanitate recepta, magnam exultationem videntibus intulit.

Theodoricus etiam monachus atque sacerdos, qui adhuc vivit et nobiscum in hoc cœnobio religiosam vitam ducens, conversatur, nepotem habuit, quem valde diligebat in sæculo; in quem antiquus hostis ingressus est, non tamen ut aperte eum vexaret, sed latenter languorem inferens, quasi paralyticum videntibus exhiberet. Hunc itaque prædictus avunculus ejus causa recuperandæ sanitatis ad se, de B. P. Benedicti confidens meritis, adduci fecit. Sed cum in hoc monasterio aliquandiu infirmus ita ut vexerat, perduraret, et a nullo, quod eum dæmon possideret, æstimaretur, quadam die ab eodem avunculo suo ad venerabilem virum, Lambertum nomine, qui in hac proxima silva juxta ecclesiam SS. Martyrum Cosmæ et Damiani solitarius habitabat, ut ejus benedictione frueretur, delatus est. Cui vir Dei panem benedictum dedit, eumque ut comederet, imperavit. Cumque sibi, quod acceperat in os misisset, idque comedens gustasset, dæmon, qui hactenus in eo latuerat, benedictionem tanti muneris ferre non valens, strependo, vociferando, huc illucque dissiliendo, quæ causa languoris esset, innotuit. Postquam vero cum avunculo ad monasterium est reversus, et aperte quod a dæmone possideretur cognitum fuit, ductus in oratorium est, quo omnipotentem Dominum pro

A eo rogaturi cuncti simul fratres conveniunt. Expleta itaque oratione ac psalmodia, hora sexta fratres ad refectorium, dimissis cum eo duobus vel tribus monachis, causa reficiendorum corporum, pergunt. Igitur cum illi, qui remanserant, divinam pro eo misericordiam lacrymabiliter precarentur, quantum intercessione beatissimi confessoris sui Benedicti liberare captivum hominem dignaretur, monachus veneranda canitie eidem, qui vexabatur, ante altare stare visus est: qui antiquo hosti ab eo recedere potenti virtute imperabat. Mox dæmon, facto impetu magno, cum vomitu ab obsesso exiit, atque ad eum ulterius accedere minime præsumpsit. Quem videlicet senem B. Maurum procul dubio fuisse compertum est, cujus reliquias, fratres qui cum eodem obsesso in ecclesia remanserant, super pectus ejus magna cum devotione ac spe posuerant. Is autem, liberatus a dæmone, est monachus factus, et in hoc monasterio cæteris cum fratribus in Jesu Christi Domini nostri servitio perseverans existit.

Rusticus quidam in vicinia hujus monasterii in castello, quod Sancti Angeli nominatur, habitabat: qui festivitatem B. Nicolai confessoris Christi per annos singulos una cum familia sua, prout poterat, devotissime celebrabat. Ea igitur die, qua ejus sacra a fidelibus colebatur solemnitas, ad basilicam illius nomini consecratam, cum uxore et filio, in puerili adhuc ætate manente, oblationem Domino oblaturus, accessit. Postquam vero expletis missarum solemnibus, et communionem sacri corporis et sanguinis Domini participati, ad domum propriam sunt reversi, puer a patre agrum revisendi licentiam petiit. Quem pater compescuit, dicens: Non est dignum, o fili, in agrum hodie ad agri opus exercendum exire, quia, licet indigni, divina sacra percipimus, et festivas patroni nostri, beatissimi scilicet Nicolai, ab omnibus magna cum devotione ubique recolitur. Sed ille puerili levitati deditus, postquam quod petierat a patre impetrare nequit, paterna jussa parvipendens, clam de domo avolans, solus ad rura visenda contendit. Ubi vero aliquandiu in agro moratus, solem ad occasum vergere, et opacam noctem jam pene terris imminere conspexit, ad vicinam silvam, ne vacuus redire videretur, ac per hoc patris gratiam, cujus verba contempserat, recipere posset, ligna cæsurus, domumque delaturus accessit. Cumque ligna jam componere cœpisset in sarcinam, subito quasi vehemens spiritus sonitum contra se venire persensit; elevatoque sursum capite, nigerrimam avem in modum vulturis, magno cum impetu per aera super se volantem conspexit, quæ haud longiuscule in seinita qua puer regredi debebat sese obviam posuit. Itaque cum timore perterritus ac tremebundus in eam intenderet, illa in speciem nigerrimi pueri, cujus capilli hispidi ac sursum erecti, extrema pars vestium in ruborem desinere videbatur, sese transformans, ostendit. Igitur puer, dum id quod videbat, pavidus ut erat, animo inspiceret, idem antiquus hostis eum taliter

allocutus est : Effirere, inquit, o puer ex toto meus, et una mecum ad hujus proximi fluminis oram accede; ibique auri et argenti magnam copiam tibi tribuam, ut non lignis, sed auro, argentoque domum revertaris onustus, quatenus, dum superferis, omnes propinquos vicinosque tuos divitiis excellens, nobiliter deliciosiori vita fruaris in terris. Hæc autem ei antiquus hostis non illo persuadebat, ut quæ pollicebatur tribueret, sed ut cum mergens necare posset in flumine. At puer, frequens Christi nomen invocans, crucis se studebat munire signaculo; flebilique voce talia responsa reddebat : Absit a me, absit, ut alienus aliquando efficiar famulus, nisi, qui me creavit, omnipotentis Dei, et qui me generavit, patris mei. Cum itaque iterum atque iterum signum salutis sibi apponeret, dæmon, qui videbatur, in undas vicinas luminis inde se submovens, magno cum strepitu se mersit, ibique serpentum sibilare, asinorum rudere, mugire taurorum, rugire leonum more cœpit, atque tantum timorem nisello incussit, ut tota sibi silva rotari in vertiginem videretur. Cumque in terra fere jaceret exanimis, et quid ageret penitus ignoraret, ecce subito senex mitrato capite, candidus, indutus stola, sibi astans apparuit, et inquit ad eum : Quid hic agis, cum se jam hora tardior protrahat, et recedentibus cunctis solitaria jam pene arva remanserint? Surge quantocius, domumque redire festina, ne si amplius hic moratus fueris, grave periculum incurras. Surgens itaque de terra, cum ad se levandam sarcinulam inclinasset, idem qui visus fuerat senex disparuit. Et ecce iterum malignus spiritus ante oculos ejus se ingerens, eisdem quibus prius, verbis affari puerum cœpit. Sed ille nihilominus quæ hortabatur, se facturum omnino denegans, flens et ejulans in terram decidit, ac prout poterat et sciebat, Salvatoris omnium Jesu Christi clementiam, ut sibi præberet auxilium, flagitabat. Mox ille venerandus senex, qui ei dudum visus fuerat, rursus apparuit, et ut citius surgeret, lignaque auferens, asportaret, hortatus est. Ad cujus adventum, inimicus qui videbatur, ut fumus evanuit. Quem utique senem, beatum fuisse credimus Nicolauum, cujus celebrandæ festivitati predictus rusticus eo die operam dederat. At puer ad senis imperium surgens e terra, levata sarcinula, summa cum velocitate domum rediit, et ut ipse postmodum referebat, tam levi sibi illa lignorum sarcinula facta est, ut nihil ponderis habere videretur. Cum autem domum regressus paululum remoratus esset, qui ei apparuerat dæmon in eum ingressus cœpit horribiliter fatigare. Uterque turbatus parens affuit, lugens et perstrepens familiola cuncta circumstetit. Sed cum nullum ei auxilium impendere posse se cernebant, salubri reperto consilio, hoc ad monasterium ad lumina cum B. Benedicti perducunt, atque ad ejus venerandum sepulcrum in dextera parte alta-

ris, misericordiam Domini lacrymabiliter postulantes, prosternunt, ibique obsessus vehementer fatigatus obdormivit. Igitur dum sic fessus dormicæ jaceret, aperiri sibi subito a latere visum est, indeque vir clarissimo aspectu candidoque amictus habitu procedens, ejus alvum, pectusque diu contrectans, ei, ut surgeret ac discederet, imperavit. Qui mox expergefactus, ita sanus surrexit ut dæmoniacam infestationem in se ulterius non sentiret. Hæc omnia per ordinem, ex ore ipsius pueri, qui passus fuerat, lacrymabiliter referentis, audivi.

Theophilus. Hæc quæ puero contigisse narras, valde admiror, atque ad omnipotentis Dei judicia tremens stupesco, cur illum, qui unò cum patre festivitatem B. Nicolai devote celebrans, communionem Dominici corporis et sanguinis percepit, immundo spiritui mancipare permissit.

Desiderius. Si animadvertas utique quantum parentibus non obedire delictum sit, cum Scriptura dicat : *Honora patrem tuum et matrem tuam, ut sis longævus super terram* (Exod. xx, 12). Et item : *Melius est obedire quam sacrificare, et auscultare magis quam offerre adipem arietum, quoniam quasi peccatum ariolandi est, repugnare; et quasi scelus idololatriæ, nolle acquiescere* (1 Reg. xv, 23, 24). Et Salomon : *Audi, fili mi, disciplinam patris tui, et non dimittas legem matris tuæ, ut addatur gratia capiti tuo, et torques collo tuo* (Prov. i, 8, 9). Et alio loco : *Quam malæ famæ est, qui relinquit patrem, et est maledictus a Deo qui exasperat matrem* (Eccli. iii, 48). Justo Dei judicio id accidisse probabis. Permissit itaque Deus puerum hunc pro sua inobedientia flagellari : sed solita pietate non est passus eum sub eodem verbere diutius immorari, ut ex hoc quisque intelligat quantum inobedientia periculum pariat, atque ad obediendum parentibus quantum sese humiliter subdere debeat.

Theophilus. Verba responsionis tuæ satisfacisse videntur interrogationi meæ.

Desiderius. In diœcesi Teatini episcopatus est monasterium nobile juxta radicem Majellici montis, in honorem sancti Liberatoris (42) constructum, et huic nostro Casinensi cœnobio subditum, ubi magna fratrum multitudo commorantes, juxta almi B. Benedicti mandatum, Christo Domino vero Regi militantes deserviunt.

Quodam igitur tempore, dum fratres in eodem monasterio in noctis silentio juxta morem quiescerent, quidam reverendus vir monastico indutus habitu apparuit uni eorum, eumque exhortans ut velociter de lectulo in quo jacebat surgeret. Cumque ille ad ejus imperium expergefactus perniciter surrexisset, inquit ad eum : *Accelera et excita omnes fratres, et ut velociter surgant, atque ad ecclesiam pergant, magnis clamoribus iusta, quia hæc, in qua quiescunt, cella sub omni est celeritate ca-*

(42) De monasterio Sancti Liberatoris in diœces. Teatin., vide Ost. in Chron. lib. i, cap. 44, et eruditissim. Lucium Camarram De antiquis rebus Tea-

linæ civitatis. Quod in illo evenit legitur etiam in scriin. ms. Petri Diac., de octava sancti Benedicti.

sura. Ille autem jussis obtemperans, magnis vocibus clamare cœpit : Surgite, inquiens, fratres, surgite, atque ea hac cella, quia protinus ruitura est, quantum exitu, ne moram in ea amplius facientes, a ruinis, quod absit, opprimamini. Cum igitur illi expergefacti, ejus a clamoribus turbati, unde hæc nosset inquirerent, ille quæ viderat, quæve sibi dicta fuerant ordine retulit. Mox itaque fratres, inde celeriter exeuntes, ecclesiam intraverunt, nocturnamque synaxim more solito, pulsatis signis, Domino decantare cœperunt. Cumque intentis mentibus officia consueta persolverent, subito prædicta domus, dato magno strepitu, funditus corruit. Exterriti fratres festine pergunt, solliciti ne quis eorum illa ruina oppressus esset inquirere : et cum delapsam materiam huc illucque devolverent, invenerunt unum e fratribus senectute gravatum sub ruinis undique circumjacentibus incolumem remansisse, extractumque foras quonam modo evasisset curiosè interrogaverunt. At ille : Cum domus, inquit, funditus fatiscens super me dilaberetur, subito quidam splendidus vir, monastica veste indutus, mihi adstitit, ipsamque ruinam janijamque super me ruentem, neque opprimere militantem, brachio sustentans, incolumem, ut ipsi cernitis, conservavit. Qui videlicet beatus Benedictus fuisse creditur, qui et antea paterna pietate Dominicum gregem sub suo magisterio militantem sua admonitione et protectione eripuit, et senem fugere non valentem manu sollicitudinis suæ defendit.

Quidam etiam frater in eodem monasterio (43) Joannes dicebatur, qui ætate ac ægritudine pressus, extremum vitæ spiritum trahebat. Cum igitur quadam die aliqui ex fratribus more solito decantaturi matutinas laudes ad eum venissent, ille eos voce qua potuit compescuit, dicens : Nolo, inquit, ut mihi canonicas horas amplius decantetis, quia dominus abbas cum multis fratribus albis vestibus indutus ad me modo gratia visitandi venerunt, mihique matutinale officium decantantes post paululum se huc venturos, neque secum assumpturos esse dixerunt. Dum itaque fratres qui ad eum venerant, ad ejus visionem intenti, et si vera essent quæ retulerat, sollicitè præstolarentur, post unius horæ spatium frater ille magna cum exultatione emisit spiritum. Ex quo animadvertere possumus B. P. Benedictum fuisse, qui ei cum illa saluatorum concione apparuit, eumque secum, ut promiserat, assumpsisse. Hæc quæ retuli, in quadam veteri paginula imperito satis stylo exarata reperi, nostroque nunc associare libello studui.

Quia vero omnipotens Deus non tantum in ma-

(43) Narratur quoque in serm. ms. Petri Diaconi de oct. sancti Benedicti.

(44) Ea, quæ de lampadibus referuntur, confirmat etiam Leo Ost. in Chron. lib. III, cap. 38, et Petr. Diac. in serm. ms. de oct. S. Benedicti. Affine his miraculis est, quod de S. Martino haustum ex Severo Sulpicio Dialog. 3, cap. 3, versus expressit Venantius Fortunatus lib. IV, De Vita sancti Martini :

A guis, sed etiam in minimis rebus aliquando ostendit mirabilia sua, ut fides credentium magis ac magis augeatur, ac in laudibus Creatoris sui universa creatura prorumpat, cum in cunctis usui humano concessis paterna pietate curam habere conspicitur. Quid de lampadibus in hac ecclesia nostris temporibus actum sit (44), sicut a Gregorio venerabili monacho, qui ejusdem ecclesiæ custos adhuc superest, dilici, ex parte referre non negligam.

Cum quadam die unus a custodibus lampadem in oratorio ante altare, igne admoto, accendisset, eamque sursum pene usque ad laquearia elevasset, repente delapsa, ante altare in pavimento cecidit. Mirabilis Deus in factis suis! non solum fracta non est, sed nec oleum effusum, nec ignis in ea accensus extinctus est.

Alio tempore cum præfatus Gregorius lampadem ante imaginem Salvatoris, quæ supra fores ecclesiæ depicta erat, vellet rescicere, invenit eam extensis uncinulis ita in aere dependere, ut nulla prorsus materia sustentaretur. Qui mox convocatis fratribus, qui prope astabant, eis ut tanti testes miraculi esse deberent, quod miratur, ostendit.

Præterea alio tempore in hac eadem ecclesia beati Benedicti ea nocte, quæ præcedebat diem, qua ejus festivitas agebatur, sicut ab eis qui huic miraculo interfuere, accepi; dum ad vigilias unus e custodibus lampadem ante imaginem ejusdem beati Benedicti, resciceret, repente delapsa in pavementum corruit, ac illæsa permansit : quæ iterum ter sursum elevata, ter cecidit : et, quod mirabilius est, nec ipsa frangi, nec oleum effundi, nec lumen in ea accensum extinguere, divina conservante virtute, potuit.

Plura sunt in hujus monasterii oratorio ex lampadibus hujusmodi facta miracula : quæ quia valde simplicia sunt, superfluum scribere duximus. Hæc autem idcirco scripsimus, ne, quia parva sunt, omnino contemni viderentur. Unum autem, quod in superiori libro a memoria excidit, suo in ordine referre, in quo me libi narrare promiseram, qualiter omnipotens Deus hoc monasterium sæpe de tyrannorum manibus eripuerit, in hoc secundo, ne a memoria laberetur, scribere opportunum duximus.

Dum prædecessoris nostri Athenulphi (45) tempore prædia hujus monasterii acriter ab Aquinensi comite infestarentur, et neque monachorum precibus, neque reverentia almi P. Benedicti qui fundator ac ædificator hujus cœnobii exstiterat, animus ejus emolesceret, ut ab hujus loci læsione se aliquo modo temperaret, prædictus abbas necessitate com-

*Lapsa pavimento ampulla stat marmore tenso :
Sed nec saxa vitrum perdunt, nec vasa liquorem.*

(45) Athenulphus abbas sedit ab an. 1011, et vixit usque ad 1022, quo tempore contigerunt ea quæ narrat Desiderius. Vide Ost. in Chron. lib. II, cap. 71; et Petrum Diac. in serm. de oct. sancti Benedicti.

pulsus, postquam vidit ferocem viri animum nullo modo mitigari posse, aliquot ex Nortmannis, qui tunc temporis conductu nostrorum principum Italianam adventabant, in possessiones hujus monasterii, quatenus eas a prædicto comite per eos tueretur, induxit. Qui postquam et domos ad manendum, et stipendia, quibus sustentarentur, abunde percepere, coperunt quæque monasterii pertinentia, more strenuorum militum, inimicis longe repulsis, circumcirca nobiliter fideliterque defendere. Igitur cum prædictus abbas, et qui ei in regimine secundo gradu successerat, supervivere, conducti milites satis honeste in eorum fidelitate manserunt: postquam vero ipsis hac vita subtractis, fortuna nostrorum principum mutata, aliquantulum vacillare cepit, Nortmannica cohors, quæ ob nostram defensionem admissa fuerat, nobis infida atque adversa paulatim esse cepit; quæ quotidie ad nostram perniciem ut canis et serpens, modo hæc modo illa nobis auferens, ad dominationem sui juris sacrilega ducti cupiditate, devolvunt. Unde factum est ut ex tanta tamque ampla possessione nihil aliud ad nostri commodi usus, præter civitatem, quæ ad radicem Casini montis sita est, cum quatuor vel quinque villarum fundis, remanserit: qui etiam (sicut barbarica avaritia nescit tenere modum) quotidie ab eis oppressi, illis opes auferentes nobis miseriam atque inopiam tribuebant. Cum igitur per aliquanti spatium temporis sine ulla animi pietate id incessanter agerent, et misericors ac pius Dominus servis suis fame atque inopia laborantibus, sua benignitate subvenire decrevisset, beatissimus P. Benedictus cuidam rustico in agello cujusdam nostræ villulæ commoranti, per visionem apparuit, eique ut egrediens se sequeretur jussit. Cumque idem rusticus ad eandem visionem animum intenderet, visum est ei quod beatissimus Benedictus cunctos Nortmannos, qui ejus bona invaserant, cum virga, quam manu gestabat, potenti virtute a finibus hujus terræ expelleret, et cosque vacuos rebus, oncratosque ignominia a sui hæreditate monasterii eliminaret. Eodem itaque anno præfata cohors Nortmannica, amplius quam solebat per audaciam insolescens, ad nostram calamitatem, arcem, quæ S. Andreæ nuncupatur, ut securius nobis sublata retinere posset, occupavit: quæ utique res illorum animum ad dominationem, nostrum ad desperationem adduxit. Postquam ergo eadem arce potius sunt, quadam die in unum conglobati, magna cum superbia in præfata Casini civitatem venientes intraverunt: ibique nutu Dei a populo civitatis oppressi, aliquanti eorum vel occisi vel capti sunt, cæteri autem qui remanserunt, in munitionem prædictæ arcis fugientes se contulerunt. Igitur habitatores hujus terræ unanimiter facto grege, vicinis undique auxiliantibus, ad

A obsidionem ejusdem arcis animum intendunt. (Mira dicturus sum) obsidione facta, dum jacula ex utraque parte acriter impulsa mitterentur, Nortmannorum pila, velut a ventorum flamine retorta, eos a quibus missa fuerant, sauciabant. Quid multis opus est? cum se a semetipsis ita impugnari conspicerent, et jam amplius resistere minime valerent, cernentes durum sibi esse contra stimulum calcitrare (et quod contra se divinam dexteram dimicare cognoscerent) facta deditione in manibus abbatis et monachorum se tradunt: a quibus vix defensi ad socios, qui in Aversano oppido commorabantur, remissi sunt. Sicque factum est ut ab eo tempore, beati Benedicti meritis, hæc in qua degimus terra ab eorum infestatione illæsa permaneat, atque sub ipsius saucti tutamine secunda persistat.

B Modus libelli hujus nos ad finem tendere cogit. Sed bonum obedientiæ quæ inter cæteras virtutes prima est, non sinit nos virtutem cujusdam fratris, qui eam tota cordis humilitate usque ad mortem quoque sectatus est, penitus silentio præterire: illum videlicet imitans, qui factus obediens Patri usque ad mortem (*Philipp. II*), obedientiæ nobis pariter ac patientiæ reliquit exemplum.

C Qui videlicet frater hujus nostræ congregationis Raynerius nomine (46), juvenis quidem ætate, sed moribus grandævus fuit: cui multi ex fratribus, qui adhuc supersunt, et cum optime noverunt, testimonium perhibent, quod tantæ humilitatis tantæque obedientiæ fuerit, ut ex hoc mirabilis ab omnibus haberetur.

D Cui dum quadam die esset ab abbate suo injunctum, ad aliquod opus pro utilitate monasterii peragendum, Teatinum adire territorium, ille læto, ut semper, animo ad obedientiam promptus, jussa implere festinans, iter arripuit. Qui dum pergeret, et aliquanti jam itineris spatium profligasset, a latronibus cujusdam potentis viri Oderisii, qui ex præcepto ejus, si quid ex monasterii hujus rebus diripere possent, viam observabant, omnibus quæ deferebat sublatis, interfectus est. Cujus quidem corpus, vel propter inimicorum insidias, vel quia longe erat, ad hoc cœnobium deferri non potuit, sed in quadam ecclesia juxta posita humi traditum est. Sed quantum illius obedientia omnipotenti Deo fuerit accepta, ad extinctum ejus corpus ostendere est dignatus. Cæperunt itaque multi infirmitate detenti ad ejus sepulcrum properare, et recepta sanitate ad sua incolumes remeare. Inter quos Atto comes, magni Attonis comitis filius, præfati quoque Oderisii gener (47), cum graviter detentus a febribus fatigaretur, ad sepulcrum istius, fama ducente, venit, ibique in oratione prostratus recedente febre ita sanus surrexit ut malæ illius valetudinis, qua antea laborabat, nihil prorsus in se sentiret; qui

(46) De Raynerio monacho Casinen. occiso a latronibus agit quoque Petr. Diac., lib. De ori. just. Casinens. cap. 45.

(47) Vivebant anno Domini 1053, et fuerunt Ita-

lorum duces adversus Nortmannos. Vide Guillel. Apuliensem l. II Rerum in Italia ac regno Neapol. Nortmannicarum.

pro recepta sanitate gratias referens, ob retributionem tanti muneris, optimo super ejus sepulcrum otilato pallio, gaudens discessit.

Et quoniam de mirabilibus Dei crepinius facere mentionem, quod mihi ipsi contigit, silentio prætereundum non duxi, dicente Scriptura quod *Secretum regis abscondere bonum est, opera vero Dei manifestare ac revelare honorificum est* (Tob. xii). Cum, intra annos pueritiæ positus, vi febrium laborarem, beatæ memoriæ Joannes, reverendæ dignitatis sacerdos, qui tunc in nostra Beneventana urbe in Dei servitio celebris habebatur, visitationis gratia ad me properans venit. Cumque paululum cum cæteris qui advenierant consedisset, et me vehementius a tertiano typo urgeri conspiceret, motus charitate quam erga me habebat, surrexit, ac perfusus ora lacrymis lenta voce Dominum invocans, manum capiti meo imposuit, et febris, quæ me acrius infestabat, nox effugata discessit.

Ea etiam, quæ Leone abbate monasterii S. Pauli apostoli (47-48), secundo ab urbe Roma milliario constituti, ubi sacratissimum ejus corpus signis prodigiisque coruscans veneratur et colitur, referente cognovi, in calce hujus libelli scribere curabo. Dicebat enim quod sibi Adam reverendissimus valde monachus et custos ecclesiæ hujus nostri monasterii retulerit quia quadam die, dum idem venerabilis Adam portam monasterii ad aliquod opus faciendum esset egressus, duo juvenes in habitu monachi sibi in ipso introitu monasterii obviave-

(47-48) Argumentis Joannis Bosci relatis in Bibl. Floriac. de jurisdictione monasterii Sancti Pauli de Urbe, tempore Leonis abbatis, cuius congregationi subesset Casin. an vero Cluniac., respondit Laurentius in lib. De exist. corp. sancti Benedicti in

A runt : cumque salutato eos studiose qui essent inquireret, audivit ab eis quod unus eorum Protus, alter vero Hyacinthus diceretur. At ille, obstupefactus, cur venissent cum percunctaretur, illi inquirunt : Ad fratres, qui hodie nostri memoriam mente devota recolunt, visitandos venimus. Erat enim ea dies qua, pro Christo effuso sanguine, palmam martyrii ipso donante meruerunt. Cum ergo attonitus paululum substitisset, ac illi cæpto itinere monasterium essent ingressi, ad se reversus, certius quod audierat cognoscere volens, rapido eos cursu prosequitur. Dumque eos huc illucque per monasterium studiose requireret, ac minime invenire posset, quosque sibi obviantes interrogare cæpit ubi essent monachi qui modo secum loquentes B monasterium essent ingressi? Sed illi nullum in monasterium introisse præter illum se audisse professi sunt. Qua de re aperte datur intelligi, eos qui sibi apparuerant, sanctos Martyres Protum et Hyacinthum, quorum festivitas eo die celebrabatur, veraciter fuisse. Quæ omnia eodem ordine a Firmo hujus monasterii veterano monacho, nepote scilicet ipsius Adæ, quo ille mihi Romæ positus dixerat, reversus ad monasterium, acta fuisse percepti.

Hic finem faciat hujus diei oratio : quatenus in honore tantorum martyrum liber iste conclusus, recreato per hujus noctis spatium animo, ad cætera quæ restant sanctorum Acta, ipsorum omniumque C sanctorum precibus adjuti, fideliter enarrando veniamus.

monte Casin.. cap. 25. Miraculum vero prædictum SS. martyr. Proti et Hyacinthi, narratur etiam a Leone Ost. in Chron., lib. II, cap. 48, et a Petr. Diac., lib. ms. De ort. justorum, cap. 46.

LIBER TERTIUS

Qui est de miraculis alibi gestis.

Expletis duobus, Christi gratia comitante, libellis, quos de miraculis Dei, vel in hoc cænobio, vel in sibi subditis cellis, ipso largiente patris descripsimus, ad narrationem tertii concedente Domino D veniamus. Et quia cætera, quæ extra hujus monasterii claustra facta sunt, quæque visu vel auditu percepimus, in aliis duobus libellis adhuc exaranda remanent, operæ pretium mihi videtur ab ipso capite Ecclesiæ exordium sumere, sicque postea seriatim stylo prosequente ad singula membra venire.

Dum igitur (49) negligentia sacerdotum Italia a recto religionis tramite paulatim devians labefactaretur, in tantum mala consuetudo adolevit, ut sacræ

legis auctoritate postposita divina humanaque omnia miscerentur, adeo ut populus electionem, et sacerdotes consecrationem, donumque sancti Spiritus, quod gratis accipere et dare divina auctoritate statutum fuerat, data acceptaque per manus pecunia ducti avaritia venderent; ita vix aliquanti invenirentur qui, non hujus Simoniacæ pestis contagione fœdati, mundi coram Deo præcepta Dominica observantes existerent. Itaque cum vulgus clericorum per viam effrenatæ licentiæ nemine prohibente graderetur, cœperunt ipsi presbyteri ac diacones (qui tradita sibi sacramenta Dominica mundo corde castoque corpore tractare debebant) laicorum more (50)

(49) Vide Laurentium ad Chron. Ost., lib. II, cap. 78, Petr. Damian., tom. I, lib. II, epist. 10; Baron., ann. 1057, n. 15 et seqq., et anno 1074, n. 28, 29, 57; Chron. Genebrardi ad ann. 1074.

(50) Eo usque pestis illa Nicolaitarum istis sæcu-

uxores ducere, susceptosque filios hæretes testamento relinquere; nonnulli etiam (51) episcoporum verecundia omni contempta, cum uxoribus domo simul in una habitare. Et hæc pessima et execranda consuetudo intra (52) Urbem maxime pullulabat, unde olim religionis norma ab ipso apostolo Petro ejusque successoribus ubique diffusa processerat.

Igitur dum per aliquot annos nonnulli solo nomine pontificum cathedram obtinerent (53), Benedictus quidam nomine, non tamen opere, cujusdam Alberici consulis filius (Magi potius Simonis, quam Simonis Petri vestigia sectatus) non parva a patre in populum profligata pecunia, summum sibi sacerdotium vindicavit; cujus quidem post adeptum sacerdotium vita quam turpis, quam fœda, quamque execranda extiterit, horresco referre; eo potius qualiter omnipotens Deus in faciem Ecclesiæ sit dignatus respicere, exordiar enarrare. Denique cum rapinas, cædes, aliaque nefanda in Romanum populum aliquanta per tempora, sine ulla dilatione ageret, congregati in unum populi quia ejus nequitiam amplius ferre nequibant, eum a pontificatus cathedra exturbantes, Urbe pellunt; alterumque in loco

A ejus (54), Joannem videlicet Sabinensem episcopum (non tamen vacua manu) canonica parvipendentes decreta, substituunt; qui tribus non amplius mensibus Romanæ usus est cathedræ successione, Benedicto undique suis cum propinquis infestante Urbem; quia ex consulibus terræ ortus erat, et in eis maxima virtus, Urbe cum dedecore pulsus, summum ad episcopatum reversus est. Benedictus igitur quod amiserat sacerdotium recepit, pristinos tamen mores minime mutavit, secundum quod scriptum est: *Adolescens juxta viam suam; etiam cum senuerit, non recedet ab ea* (Prov. XIIII). Et quia durum est in corde veteri nova meditari, in eisdem pravis et perversis operibus, ut ante, perseverabat. Cumque se a clero simul et populo propter nequitias suas contemni respiceret, et fama suorum facinorum omnium aures impleri cerneret, tandem (55) reperto consilio (quia, voluptati deditus, ut Epicurus magis quam ut pontifex vivere malebat) cuidam (56) Joanni archipresbytero, qui tunc in Urbe religiosior cæteris clericis videbatur, non parva ab eo accepta pecunia, summum sacerdotium relinquens tradidit; ipse vero in propriis se castellis recipiens, Urbe

bantur effrenes; præsertim si vera sunt quæ Lambertus Schafnaburgensis narrat istis temporibus. Animadvertendum tamen est non omnes clericos ita in profundum incontinentiæ demersos ut uxores ducerent, sed potius ex eis nonnullos magis incontinentes tumultuos adversus decretum Gregorii septimi prædecessorum vestigiis inhærentis de clericorum continentia servanda, dicendo melius esse nubere quam uri, et dum consuetum cursum naturæ negaret Gregorius, fornicationi et immunditiei frena laxaret. Sub hoc igitur prætextu uxores ducebant. Unde vere sacerdotibus illius avi contigit quod dixerat propheta Malachias primo: *Vos recessistis de via, et scandalizastis plurimos in lege; irritum fecistis pactum Levi: propter quod et ego dedi vos contemptibiles et humiles in omnibus populis* (Mal. II). Vide opusc. 5. B. Petri Dam. quod inscribitur De privilegio Rom. Eccl.; Baron. an. 1074, n. 28, 29, 57, et Bellar. De cleric. c. 19.

(51) Tullensis enim specialiter episcopus fuit vocatus a Gregorio VII in Synodo anno 1075, ad dicendam causam de Simonia, et cohabitatione cum muliere, quam habebat ut conjugem. O propudium illius sæculi! Vide Baron. ad ann. 1074, num. 57.

(52) Stephanus papa X, zeli Phinees æmulatus ardorem, omnes clericos Romæ qui post interdictum papæ Leonis IX incontinentes existerant, inter quos forsitan aliqui uxorati, aut ut potius dicam publici concubinarij existebant, de conventu clericorum et choro ecclesiæ præcepit exire: pudor enim et honestas perierat; et dum ecclesiastici vigoris sensum disciplina collabebatur, inuidans vitiorum ac pravitatum omnium in dies pestis augebatur. Vide Baron. ann. 1057, n. 15 et seq.

(53) Benedictus hujus nominis nonus, qui et Theophylactus, Alberici comitis Tusculani filius, puer duodecim annorum, largitione ac tyrannide patris pontifex in sedem Romanam intruditur anno Domini 1034. O facinus toto lacrymarum fonte lugendum! Qualis deinde fuerit iste Benedictus, et quam turpi vitæ deditus, una cum ejus infelici ad inferos damnatione, qui scire cupit, legat Baron. ad ann. 1035 et seq.; Diac. in Vita Benedict. aliosque de Vita Rom. Pont. scribentes. Horrendum certe

ac detestabile erat visu videre sedentem in eminenti Petri solio puerum. Quid enim non patitur Ecclesia, si principes se immisceant in jura non sua? quæ non tentat flagrans præfecturæ cupiditas?

(54) Joannes episcopus Sabinensis, qui Silvester tertius antipapa dicitur. Baron. ad ann. 1044, n. 2. C (55) Benedictus suasu sancti Bartholomæi abbatiss Cryptæ Ferratæ, discipuli sancti Nili, cessit sede.

(56) Hunc Joannem alii Gratianum nominant, qui postea fuit Gregorius sextus. Et, licet a Desiderio Simoniæ sigillatus reperitur, sciendum tamen est hæc de Gregorio retulisse, quia talis fere ab omnibus indoctis, et præsertim ab æmulis habebatur, non adhuc bene nota ipsi Desiderio causa zeli et charitatis Gregorii; calumniamque propterea non legitimi pontificis patiebatur, sed usurpatoris ferebat nomen, licet re vera liberator Ecclesiæ Dei potius dicendus erat quam Simoniacæ labis infectus, ut Otho Frisingensis fideliter narrat. Etsi fuerit depositus tanquam Simoniacus ab hoc consilio Sutrinum, præsentem Henrico secundo imperatore, viri tamen gravissimi et doctissimi illius temporis, et Simoniacorum hostes implacabiles, inter quos Petrus Damian. datis etiam ad ipsum Gregorium sextum epistolis, et Hildebrandus qui postea de industria Gregorius papa septimus nominari voluit, ut monstraret Gregorium sextum fuisse verum pontificem, et male ab Henrico exturbatum non alia revera ex causa (quidquid denique prætexeret) quam quia ipso imperatore inconsulto electus fuerat; sentiunt, inquam, hoc concilium egisse quod non poterat, et Gregorium fuisse virum optimum ac sanctissimum; cum hæc largitio pecuniarum ab ipso facta, non emptio scilicet, sed potius redemptio vexationis dicenda foret, adeoque necessaria ad pellendos tres sedis apostolicæ invasores, ut merito transactio et non Simonia appellanda deberet, ideoque licita, ut tradit Layman., lib. IV, tract. 10, cap. 8, num. 25, allegatis Cajetano, Soto, Suarez, Lessio. Deumque ipsum miraculo attestatum esse innocentis Gregorii sexti scribit Gregorius Polydorus in Gregoriano. Vide etiam Baron., ad ann. 1044, num. 6.

cessit. Interca Joannes, cui Gregorius nomen inditum est, cum duobus annis et octo mensibus sacerdotium administrasset, Henricus rex, qui tunc Germaniæ, Pannoniæ, Saxoniam ac Italiæ imperabat, ad suscipiendam de manu Romani pontificis imperialem coronam, quatenus deinceps Augustus appellari posset, Italiam ingressus, Romanam adiit urbem (anno 1047). Sed antequam Urbem ingrederetur, plurimorum episcoporum, nec non abbatum, clericorum quoque ac religiosorum monachorum, in Sutrina urbe concilio congregato, Joannem, qui Gregorius dictus est, missis ad eum episcopis, ut de ecclesiasticis negotiis, maximeque de Romana tunc Ecclesia, quæ tres simul habere pontifices videbatur, ipso presidente, tractaretur, venire rogavit. Sed hæc de industria agebantur, jam enim dudum regio animo insederat ut tres illos, qui injuste apostolicam sedem invaserant, cum consilio et auctoritate totius concilii juste depelleret, et unus qui secundum statuta SS. Patrum Dominico gregi sollicitè præset, clero et populo eligente, ordinareretur. Prædictus itaque pontifex exoratus a rege, cæterisque pontificibus, Sutrium, ubi synodus congregata erat, allectus spe quod, aliis duobus depositis, sibi soli pontificatus confirmaretur, gratanter perrexit. Sed postquam eo ventum est, et res agitari ac discutiri a Synodo cœpta est, agnosceus se non posse justè honorem tanti sacerdotii administrare, ex pontificali sella exsiliiens, ac semetipsum pontificalia indumenta exuens, postulata venia, summi sacerdotii dignitatem deposuit (57).

Post hæc rex Urbem ingressus, congregato in ecclesia B. Petri apostoli Romano clero et populo, una cum episcopis qui in prædictam convenerant synodum, communi consilio (58) Clementem Bambergensis episcopum elegerunt, quia in Romana Ecclesia non erat tunc talis reperta persona quæ

(57) Videns Gregorius papa sanctissimus fore conflandum dirum schisma, nisi pontificatui renuntiasset, imitatus ipse Gregorius Gregorium Nazianzenum, qui ob pacem conciliandam Ecclesiæ, sponte se abdicavit, et ipse eodem animo, eademque virtute, pontificia sede sponte cessit; sic enim illa temporum iniquitas postulabat.

(58) Clemens secundus nomine Suidigerus Bambergensis episcopus creatus papa anno Domini 1047. Veneno propinato, ut quidam scribunt, confectus, ultra Montes e vita improviso migrat, nono die Octobris, feria sexta.

(59) Henricus tertius imperator, Popponem episcopum Brixinensem magni nominis, Romam pontificem consecrandum mittit ann. 1048; et Damasus secundus appellatur. Fuit is dies, ut quidam tradunt, Julii mensis decimus septimus, Dominicus; et Præneste die nona Augusti feria tertia e vita excessit; funus in Urbem relatum et ad ecclesiam Sancti Laurentii extra muros conditum est, veneno sublato opera Benedicti noni sedis invasoris, ut quidam referunt.

(60) Leo nonus in summum pontificem eligitur ann. Domini 1049, antea vocatus Bruno Tullensium episcopus, Hugonis filius comes de Dagsburg, etc., monachus Tullensis congregationis Cluniacensis, ex nobili Francorum præsapia oriundus. Idibus Februarii fuit Romæ consecratus, audita prius angelorum voce

A digne posset ad tanti honorem sufficere sacerdotii: eumque in apostolica sede ad regendum Dominicum gregem inthronizantes constituunt. Quo non amplius novem mensibus sacerdotio functo, ex hac vita decedente, Damasus ex Germania oriundus, fultius auctoritate regia (59), eidem succedens, sacerdotium est adeptus, quique non amplius quam viginti et tribus diebus sacerdotio administrato diem clausit extremum. Huic successit (60) Leo, de quo nobis est sermo præ manibus, vir per omnia apostolicus, regali genere ortus, sapientia præditus, religione conspicuus, omnique ecclesiastica doctrina apprime eruditus, ac qui (quemadmodum scriptum est) cœpit invocare nomen Domini; quemque etiam vidi ejusque familiaritatem habere merui: sæpe etiam eo in ecclesia missas celebrante, cum illo ad divinum altare sacris indutus vestibus steti, eique Evangelium legi. A quo omnia ecclesiastica studia renovata ac restaurata, novaque lux mundo visa est exoriri.

Hic sæpe sacerdotale consilium advocans, sacerdotes, diaconos et reliquos clericos non regulariter ordinatos removit, et in eorum locis ad veri et summi Dei cultum qui digne ministrare possent constituit. Quotidie quoque per se suosque discipulos ubique missos, populis viam Domini, litteris et verbis prædicans ostendebat. Qui per apostolicam viam semper gradiens, apostolicos etiam viros fu miraculis est imitatus. De quo quidem plura audire me contigit, sed multis occupatus negotiis, singula quæque discurrere non valens, pauca referre de pluribus satagam, ut per hæc quanti vir iste meriti fuerit, quicumque in posterum legerit agnoscat.

(61) Gregorii itaque pontificis, qui ab eo educatus ac subdiaconus ordinatus, nunc autem in Romana Urbe culmen apostolicum tenens, Christi Ecclesiam verbis simul et exemplis illustrat, didici

cantantium: Ego cogito cogitationes pacis et non afflictionis.

(61) Is fuit Gregorius septimus antea Hildebrandus natione Tuscus, creatus anno Domini 1073: obiit vero ann. 1085; cujus sanctitas veneratur in Martyrologio Romano sub die 15 Maii, licet a schismaticis et hæreticis ac præcipue a Melchiorre Haiminsfeldio Goldasto in suis constit. imperial. edit. 1507 adversus Gregorium delatratibus Simoniam insimulatus fuerit: ad quam deinde calumniam depellendam Gregorius perceptione divinæ Eucharistiæ suam probavit innocentiam, hortatus Henricum regem, in cujus gratiam calumnia illa conflata fuerat, ut ipse similiter in testimonium innocentiam quoad crimina de quibus arguebatur, communicaret, invocato in testem Christo, qui in Eucharistia percipitur; quod rex male sibi conscius noluit facere. Postrema morientis Gregorii verba fuere: « Dilexi justitiam, et odivi iniquitatem, propterea morior in exsilio. » Pro Greg. pugnant Baron. ann. 1085; Nicol. Sander. De visib. Eccl. mon. Genebrar. in Chronich. Sigon. de regno Italiæ; præterea ad quinquaginta testes innocentiam Gregorii producit Gretserus in Apolog. pro sanctissimo Gregorio septimo; consulte etiam Marianus Scotum, et Lambertum Schafnaburg., qui illis ipsis temporibus clauerunt, et acta pura ac germana Gregorii per singulos annos digesserunt.

relatione quæ narro. Cujus utique verbis ita me credere oportet, ac si ego impræsentiarum adfuissem oculisque vidissem. Dum quodam tempore prædictus Leo venerabilis pontifex ecclesiasticis intentus negotiis in Gallia moraretur, a quodam abbate monasterii, sancti confessoris Christi Remigii lignarium poculum benedictionis causa oblatum, suscepit; quod videlicet, pro amore tanti pontificis valde diligebat, ac in eo refectionis hora in mensa sedens, aureis et argenteis posthabitis, bibere consueverat. Igitur dum quadam die ad mensam sedenti pincerna ex more poculum vellet porrigere, qua nescio negligentia tenentis de manu cecidit, moxque fractum in partes est (62). Cum denique beatissimus papa his terque vinum requireret, et pincerna hac de causa venire differret, nuntiatum est ei quod poculum in quo bibere consueverat, de manu ferentis decidisset, fractumque fuisset; quod ille audiens valde tristatus est, non tantum damno scyphi, quantum quod vase de monasterio S. Remigii, benedictionis causa accepto, se frustratum cernebat, sibi que astantibus: Fractum, mihi, inquit, scyphum afferte. Cumque sibi allatum fuisset, cernens utramque fracturam, omnipotentem Dominum deprecatus est ut meritis B. Remigii fractum sibi scyphum, quem pro amore ejus tantopere diligebat, restitueret. Moxque alteram partem alteri adjunxit, sicque eodem momento solidatus est ut nullum in eo, quod fractus fuisset, indicium remaneret, cunctis qui aderant admirantibus, ac in ejus veneratione acclamantibus. Ille non suis hoc, sed B. Remigii meritis imputare cœpit, cujus de monasterio, charitatis gratia, id munus acceperat.

Theophilus. In hoc utriusque, alteriusve miraculo, illud B. P. Benedicti de re licet dissimili, similiter audio, primum renovari miraculum, dum in partes divisum rejunxit capisterium. (*Greg. lib. II, Dialog.*)

Desiderius. Interim te, charissime frater, silere oportet, quatenus intentus animo ad hæc de illo majora cognoscas. Alio itaque tempore (sicut mihi præfatus papa Gregorius retulit) quidam Galliarum episcopus, ab eodem pontifice Leone fuerat episcopi honore suspensus; cujus quidam presbyter, Giberus nomine, facundus sermone, et litteris haud mediocriter eruditus, eidem promiserat episcopo se Romam venire, atque callidis suis assertionibus

(62) Sancti Leonis papæ de fracto calice miraculum recitatur etiam apud S. Brunonem episcopum Signiensem. in Vita Leonis, et Baron. ann. Domini 1049, num. 28.

(63) Refertur etiam hoc miraculum a Baron. ann. Domini 1049, num. 29. Gravitatem vero criminis Simonæ demonstravit pariter etiam supplicium Justinii imperatoris, qui in phrenitidis morbum et insaniam incidit: ita ut nihil quidquam eorum rerum quæ fierent intelligeret. Niceph. xvii hist., cap. 33 et 39. Antiochus quoque hujusmodi supplicio punitus refertur II Mach. ix. Cur igitur non dissolvuntur renes eorum formidine, qui modo non timent, sed perfricta fronte impietatem præbentur; dum hi, qui in persuasibilibus humanæ sapientiæ verbis confidunt, tanquam phrenetici ac mente capti

eundem beatum pontificem decipere, eique sublatum officium restitui impetrare: sicque ab eo accepta pecunia, Romam venit. Cumque se beatissimo pontifici præsentasset, cœpit se huc illucque ut callidus serpens vertere, episcopum suum verbis rhetoricis excusare, blandis et humillimis precibus, ut interdictum officium injuste, ut asserbat, ablatum deberet restitui, flagitare. Sed cum id quod petebatur, sibi denegatum fuisset, nec eum ut speraverat, decipere posset, ne ad episcopum suum, a quo non parvam acceperat pecuniam, sine effectum reverti videretur, aliud exquisivit ingenium: adiit apostolicæ sedis cancellarium, eique oblato pretio persuasit ut sibi furtivas litteras, et apostolice sigillo signatas, ad suum episcopum deferendas tribueret, quæ et episcopale officium et gratiam apostolicæ sedis sibi redditam significarent. Quæ res beatum Leonem minime latuit, moxque prædictum presbyterum advocans, accepta quam obtulerat pecunia, eique in manum mittens, dixit: Pecunia tua tecum sit in perditionem, quia donum Dei furtim tentasti pecuniis possidere (*Act. VIII*). Cujus sermonem divina ultio mox secuta est, ita ut amissa mente ab illa die usque nunc ubique vagabundus incedat, nec ulla domus vel claustra ultra duos vel tres dies eum valeant retinere (63).

Qua de re aperte datur intelligi quod quisquis temerario ausu vel decipere vel ad iracundiam provocare tentaverit eum, qui in justis habitat procul dubio Dominum offendit: cujus et vindicem iram in se sentiat, quam non expertam temere devitare neglexerat.

Theophilus. Ita est ut asseris, sed, quæ te, de virtute tanti Patris, si qua adhuc occurrunt animo, incunctanter prosequere.

Desiderius. Dum beatissimus pontifex Leo quinque per annos divinitus sibi concessum sacerdotium pie ac religiosissime administraret, ab hac instabili luce ad Christum, qui vera et æterna lux est, colorum lætantibus civibus, angelicis subvectis manibus commigravit (64). Et illi quidem paradisi patuit sanctorum recepto consortio. Sed infelix mundus, qui talem pontificem diu habere non meruit. Cujus post obitum multa et magna ad ejus tumulum aliisque in locis per eum Domino tribuente clarere miracula (65). E quibus omissis cæteris duo tantum

deinde conspiciantur, verumque experiantur illud dictum: Homo per ea quæ peccat, per eadem torquetur. O quam terribilis Deus in consiliis super filios hominum!

(64) Obiit S. Leo nonus pontifex Max. ann. Domini 1054, die 19 Aprilis, feria tertia, et in Martyrol. Rom. inter sanctos adscriptus, cum tenuisset pontificatum annos quinque, menses duos, et dies octo.

(65) De miraculis sancti Leonis tam in vita, quam in morte patris, vide S. Brun. Signien. episcopum in Vita Leonis; Wibertum archidiacon. coetaneum dicti Leonis; Ostiensem in Chron. lib. II, cap. 86 et 88. Baron. ann. Domini 1049 et seq. Qui sanctus pontifex, inter innumera suæ bonitatis insignia, quandiu Romæ remoratus est, omni tempore tribus

(quia ad aliorum gesta narranda festino) ædificationis gratia huic libello subnectam.

Victor papa, qui in regimine sacerdotali ei successerat (66) (sicut a veridicis viris nobis relata sunt) audita fama miraculorum ejus, quod per eum Dominus talia operaretur, fidem non accommodabat. Sed quia, ut ait Apostolus: *Linguae in signum sunt non fidelibus sed infidelibus* (I Cor. xiv), Omnipotens Dominus experimento eum docere voluit quæ, audita a pluribus, minime credere volebat.

Curiensis quidam episcopus (67) cujus nomen e memoria excidit, cum supra memorato pontifice Victore a Germania veniens, ejus in obsequio Romæ morabatur; hic puerum ab utero matris mutum habebat, quem pro mercede animæ suæ pascens ac vestiens, quocumque ibat secum ducere consueverat, in cujus vacuo ore nec iudicium quidem linguæ inesse videbatur. Qui etiam episcopus ex mirabilibus ad B. Leonis tumulum patrat, similiter ut papa, incredulum animum gerebat. Cum igitur quadam die ad sedem sui episcopatus, jam accepta licentia, reverti decrevisset, ecclesiam B. Petri apostoli orationis gratia ingressus, postquam B. Petro se attentius commendavit suis cum clientibus, quæ ascensis, puero in eadem ecclesia oblito, festinus viam quæ eum ad suam ducebat patriam, egressus Urbe, gradiebatur. Cum itaque longiuscule adhuc esset ab Urbe profectus repente ei in memoriam rediit quod mutum puerum in ecclesia B. Petri reliquisset. Qui mox substitit, ac famulos suos, a quibus puer reduci deberet, quosdam remisit. Igitur cum illi apostolorum principis basilicam essent ingressi, conspiciunt puerum ante tumulum B. Leonis stantem, atque cum his qui circumstant loquentem. Illis itaque mirantibus et qualiter hoc sibi evenisset quærentibus, puer inquit: Postquam dominus meus hac in ecclesia me relinquens discessit, huc ad sepulcrum B. Leonis me contuli, si forte omnipotens Dominus officium, quo carebam, vocis meritis ejus mihi restituere dignaretur. Nec sum meo, quod corde posebam, voto fraudatus, sed mox ut ante ejus venerandam memoriam lacrymans aliquantulum prostratus jacui, illico recepta (68) voce loquens, ut ipsi videtis, surrexi. Ab illa itaque die, quod mirabilis est, cœpit in ore ejus lingua, quæ defuerat, paulatim crescere, ita ut intra paucos dies pleno ore linguam perfecte reciperet, et verba sine impedimento sonaret. Denique qui missi fuerant curaverunt puerum ad episcopum ducere, et quem tacentem reliquerat, beati Leonis suffragantibus meritis ei lo-

per hebdomadam diebus a Lateranensi ecclesia usque ad S. Petrum privato habitu nudisque pedibus cum duobus aut tribus clericis nocte psallendo et orando pergebat, affirmat Ost. in Chron. dict. lib. II, cap. 88.

(66) Victor secundus creatur papa ann. 1055.

(67) Cui nomen erat Diethmarus, qui ipsis Kalendis Februariis anni a nato Christo 1040 episcopatum Curientiensi posito in Rhætia ad Rhenum fluvium præficitur, et obiit anno 1070 cum triginta annis

A'quentem adducunt. Regressus igitur episcopus Romanum pontificem adiit, et quid omnipotens Dominus per B. Leonem operari dignatus fuisset, ostendit. Ex tunc cœperunt ipsi ejus veneranda merita cunctis prædicare, quæ aliis antea referentibus non patiebantur audire.

Theophilus. Placent quia mira sunt, sed magis quia nova sunt.

Desiderius. Illustris vir Maximus, Romanæ urbis civis, nuper retulit mihi de eodem venerabili præsule quæ narro. Bernardus quidam pessimæ mentis miles exstitit, qui apostolicæ sedi contrarium se in omnibus quibus potuit modis exhibebat. Sed in bello quod a vicinis circa Urbem manentibus, conjurantibus cum (69) Cadaloo Parmensi episcopo qui tunc apostolicam sedem invadere tentabat, cum militibus qui Romanam Ecclesiam defendebant commissum est, justo Dei iudicio confossus interiit. Hic igitur, audita fama miraculorum quæ omnipotens Deus meritis beati Leonis fidelibus populis exhibebat, non solum non credebat, verum etiam ore sacrilego deridebat et blasphemabat. Cum denique quadam die in conventu appareret populi, et sermo inter eos de signis et virtutibus beati Leonis exortus esset, cœpit irridere dicens: Si sanctus est, ut dicis, contrahat mihi digitum meum, cumque compesceretur ab iis qui astabant, ne de sancto viro talia loqueretur, dimisso conventu discessit. Cum ecce forte canis qui eum sequebatur, suam in platea inventum invasit. Ille vero ne porcus discerneretur, festine cucurrit, et injecta manu canem tenere voluit; sed mox porcus hianti ore digitum ejus (70) momordit, sicque ab illa die omni tempore quo vixit digitum contractum habens, nullatenus eum extendere potuit. Unde factum est ut qui Dei famulum irridere præsumperat, ipse, contracto digito, omnibus derisui haberetur. Hæc de tanto Patre B. Leone dicta sufficiant, ut, quia ad aliorum narranda gesta properamus, alii, cui otium est, quæ multa de illo et mirabilia dicuntur, scribenda relinquamus.

Quod Dominus in Evangelio dicit: *Pater meus usque modo operatur, et ego operor* (Joan. v, 17), quotidie cernimus adimpleri, et antiqua novis temporibus miracula innovari. Hæc itaque quæ dicturus sum adeo clara sunt, ut non solum in Florentina diœcesi, in qua facta noscuntur, verum etiam in tota Tuscia, ac in urbe, quæ caput mundi est, Roma constet esse notissima.

(71) Petrus quidam clericus est, qui occulte data pecunia regio adminiculo in prædicta Florentina laudabiliter ac utilissime præfuisse. Vide Guilimanum lib. IV De rebus Helvetiorum, cap. 2, et Chron. Joann. Gualleri.

(68) Hoc grande miraculum de curato muto refertur etiam a Baron. ann. Domini 1054, num. 45.

(69) De Cadaloo. vide Baron. ad ann. 1064, n. 29, 30 et seq.

(70) Vide Baron. ann. 1054, num. 46.

(71) Petrus Ticiensis cognomento Simonacius,

civitate cathedram episcopatus accepit. Cum denique a clericis et populo, ut episcopum decebat, benigne fuisset susceptus, post non multum spatium temporis (72) fama per ejusdem episcopatus diocesim increbuit quod, Simoniacæ hæresis peste fœdatus, quod gratis, Domino jubente, accipere et dare statum est, pecunia mercatus fuerit. Cumque tam horrenda et tam execranda fama primitus ad religiosorum, dehinc ad aures vulgi pervenisset, cœperunt se plures ab ejus communione subtrahere : (73) Romanoque pontifici quæcunque super hac recognoverant, divino exardescente zelo, studuerunt intimare. Qui, episcoporum consilio congregato, eundem episcopum, ut rem diligenter agnosceret, convocavit. Sed cum se synodo præsentasset, accusatoribus undique acclamantibus, sacramento sese purgare nitebatur. Cumque coram præsentibus res aliquantulum agitata fuisset, datæ induciæ sunt, ut per easdem forsitan inductus, divinum expavescens iudicium, quod pertinaciter negabat humiliter confiteretur, quatenus ab æterno non removeretur altari, si ab hoc præsentem, cui ministrare juste non poterat, se abstinuisset. Interim populus in duas dividitur partes, quarum altera, quæ amorem Dei muneribus præferebat, clericos et religiosos monachos, qui contra episcopum rem comprobendam susceperant; altera quæ munera et favorem diligebat, episcopum est secuta. Cum crebro igitur inter se altercarentur populus, et altera alteri obstaret parti, in tantum exorta augebatur contentio, ut, inter se dimicantibus, sæpe etiam usque ad effusionem sanguinis venirent. Cumque hæc diutius agerentur, et neutra pars parti cederet, (74) Joannes reverendissimus abbas monasterii quæ Umbrosa Vallis dicitur, sæpe ad hunc conflictum advocatus, zelo Dei ductus suis cum monachis veniebat, qui exhortando, prædicando, divini examinationem iudicii intendendo, episcopum admonere non cessabat quatenus ex perpetrata culpa poenitentiam ageret, et

Theuzonis Mediæbarbæ filius, iniit episcopatum, anno Domini 1062.

(72) Petri Simoniæ detexisse ejus patrem narrat Andreas Januensis in Actis sancti Joannis Gualberti, c. 62.

(73) Cujus rei epistola gravissima exstat populi Florentin. Alexand. II. papæ scripta, qua totus rei ordo et veritas continetur.

(74) Hic fuit sanctus Joannes Gualbertus abbas Vallis Umbrosæ, cujus sanctitas veneratur in Martyrol. Rom. sub 12 Julii.

(75) Propter incredulitatem humanam, deficientibus aliis humanis ad veritatem erudendam subsidiis, præcedente tamen legitima accusatione in tribunalibus, examinatio per ignem antiquitus admittebatur, ut observari licet in Ivone Carnot. epistol. 74, 205, 251, 252, 254, 280, et in Rosweid. lib. De fide hæret. serv., cap. 12. Unde appellabatur divinum testimonium, ut in epistola 232. Arnulphus accusatus in synodo Rhemensi cap. 30 : *Neunque rernaculum episcopis tradam, qui per ignitos vomeres incedens, Deum de te judicare manifestis declarat iudiciis.* Sic Copres per ignem fidem catholicam veram esse probavit, lib. II cap. 9, in Vit. Pat. edit. a Rosw. Andreas etiam Spoletinus Franciscanus in

A sacerdotio minime legaliter acquisito humiliter cederet, nec sibi suisque subjectis, quibus incremento esse debuerat, detrimento foret. Illud de Evangelio ei sæpe proponens, quomodo Dominus Jesus vendentes et ementes columbas de templo projecit, cathedrasque subverterit, et æs numulariorum effuderit (*Joan. II, 15*), videlicet demonstrans ut quicumque Spiritus sancti donum, quod per columbam significatur, ductus avaritia, vel vana gloria elatus, pretio acquirere vel vendere tentaverit, ab illo cœlesti templo et æterno altari se procul dubio eliminandum noverit. Sed ille nihilominus præsentis vitæ honoris cupidus pro nihilo monita sancti viri ducebat, imo potius pertinaciter et armis et verbis, omnibusque modis quibus poterat se defendere nitebatur. Cumque idem venerabilis abbas incassum procedere sua verba videret, utraque parte populi advocata : Quoniam, inquit, verba non prosunt, veniamus (75) ad signa. Construatur rogos, et igne supposito accendatur, per quem unus e nostris ingrediatur, ut utrum vera an falsa sint quæ de episcopo dicimus, Domino discernente, probetur. Placet utrique parti sententia : rogos mox duodecim (76) pedum mensura construitur; intra quem parva semita, qua unius tantum hominis persona transire posset, relinquitur : quæ etiam ex accensis lignis, ne ibi aliquis locus a flamma vacaret, consternitur. Interim autem dum hæc præparantur, præfatus abbas Joannes (77) Petro suo discipulo, reverendissimo videlicet, viro, qui postmodum in Albanensi urbe episcopus ordinatus est, quique etiam adhuc superest eandem Ecclesiam regens, præcepit ut indutus sacris vestibus omnipotenti Deo sacrificium offerret; et sic demum confusus de misericordia Dei per accensi rogi flammam indubitanter intraret.

Qui jussis Patris obtemperans, postquam sacrificium Deo obtulit, casulam se expoliat, ad ignem venit, et magna voce : Oro, inquit, Deus omnipotens, si Petrus, qui episcopus dicitur, Simoniaca est

Mauritania Fossæ rege et principibus spectantibus, ut ostenderet Christi doctrinam, quam prædicabat, veram esse, flammis circumdari non renuit, et inter illas diu permansit illesus. Franciscanus quidam pariter, et Hier. Savonarola Florentiæ in ignem periculum facturi ingredi parati erant. Vide Petrum Delphinum, lib. IV, epistol. 68, ad Petrum Baronium data die 15 April. 1498.

(76) De latitudine, longitudine ac altitudine rogi exstructi vide Thomam Boz De sign. Ecclesiæ lib. IX, sign. 35, cap. 5, § 18; et Ant. Yepes Chron. cent. 6, cap. 4, tom. V; S. Ath. Sanct. Antonium 3 part., tit. 15, cap. 17, § 5; Gononum et Surium in Vita sancti Joannis Gualberti, aliosque auctores apud Didacum de Franchis in Histor. monast. Vallis Umbros. lib. XI.

(77) Hic fuit ex nobilissima Aldobrandinorum familia, tantæ humilitatis, ut vaccarum custodiam in cœnobio libenter acceperit, qui postea ob illustre ignis prodigium Petrus igneus dictus est : deinde vero renuntiatus episcopus cardinalis Albanensis, et in catalogo beatorum, sub die 8 Januarii Martyrol. Bened. ascriptus. Vide Baron. ad ann. 1063, num. 57.

peste foedatus, ne Ecclesia tua amplius polluat, A
 iudicio S. Spiritus tui ostende virtutem: illaesus me
 per hunc ignem transire concede. Quod si nos fal-
 lacia pleni, causa invidiae ducti, hanc contra eum
 tulimus questionem, ardor istius ignis me tua
 gratia derelictum consumat. Haec dicens, et sanctae
 crucis se signaculo muniens, per medias flammam
 constanter ingressus est. Cum igitur undique esset
 flammis circumdatus, ita ut a nemine prorsus vide-
 retur, et omnes eum jam consumptum putarent,
 subito ex alia parte, Christi comitante gratia, egre-
 diens prosilivit, ita ut non modo vestimenta ejus,
 sed ne capillus quidem laesus ab igne in aliquo vide-
 retur. Sed, ut idem venerabilis vir postea refere-
 bat, cum per medias flammam graderetur, map-
 pula (78) de manu ejus cecidit. Cumque jam pene
 egrederetur ex igne, vidit se mappulam in manibus
 non gestare, ac, in ignem sibi eam cecidisse consi-
 derans, per medias iterum flammam revertitur, et
 secum mappulam extrahens reportavit. Tunc omnes
 qui aderant, viso tam maximo, tam obstupescendo
 miraculo (79), immensas Deo gratias agentes, mox
 diversa pars una effecta, praefatum episcopum de
 ecclesia pellunt: qui postea (80) poenitentia ductus,
 mutata veste, sub sanctae conversationis regula re-
 ligiosam agere vitam visus est.

Theophilus. Ut laetando miror, et mirando laetor,
 quod mediocritatis nostrae tempore illud antiquum
 et gloriosum trium puerorum miraculum intueor,
 cum de camino aestuantis incendii integri et incor-
 rupti toto corpore prodierunt.

Desiderius. Venerabilis Gregorius papa, cujus su-
 perius memoriam feci, quid contra eandem Simo-
 niacam haeresim, se praesente, Dominus ostendere
 voluit, saepe mihi solitus est referre. Cum essem,
 inquit, subdiaconus, et a beatae memoriae Victore
 hujus apostolicae sedis pontifice in Galliam pro
 ecclesiasticis negotiis discutiendis essem transmis-
 sus, cura mihi fuit episcoporum convocare concilium,
 ut illis coram positus de ecclesiasticis negotiis
 tractarem. In eadem vero civitate in qua synodus
 agebatur, episcopus erat qui pretio honorem com-
 parasse episcopatus a multis infamabatur. Igitur
 vocatus episcopus venit ad medium. Cum ergo cum

(78) *Mappulam* Ordo Romanus appellat, qua pi-
 tuita oculorum, narium et oris detergebatur; alii,
sudarium et cingulum brachiale.

(79) Contigit hoc prodigium, seu, ut potius dicam,
 Babylonium miraculum praesentibus omnibus cleri-
 cis et laicis promiscui sexus et aetatis fere ad octo
 millia in Septimiano coenobio quinto ab urbe Flo-
 rentina milliario distante, anno Domini 1063, die
 16 Febr., quarta feria in prima hebdomada Quadra-
 gesimae. Meminit hujus facti Baron. in Annal. d.
 ann., sed prolixè narratur in Vita S. Joannis Gual-
 bertii, et in Thoma Bozio De signis Eccl. lib. ix,
 sign. 35, cap. 5. Ad laevam majoris ecclesiae monasterii
 inspicitur locus quo Petrus per ignem illaesus per-
 transit, ibique ad futuram facti memoriam nonnulli
 versus incisi leguntur; imo, mirabile dictu! ex praedi-
 cto loco tantam odoris fragrantiam emanare ad
 haec usque tempora testantur monachi in praedicto

exhortari salutaribus monitis coepissemus ut quae
 sibi opponebantur, conscientia jam fatente, humiliter
 confiteretur, ille, tum quia ejusdem civitatis
 erat episcopus, tum quia fretus auxilio comitis
 terrae ipsius, plenus superbia omnino verba nostra
 vilipendebat. Sed cum a nobis et a caeteris qui
 aderant episcopis sub justitiae regula se, quod non
 speraverat, constringi conspiceret, nec effugiendi
 haberet licentiam, negare pertinaciter coepit quod
 ante vix audire dignabatur. Cumque verba produce-
 rentur in longum, et maximum diei spatium esset
 consumptum, et ille nihilominus in sua pertinacia
 negando persisteret homo, cum cum caeteris qui
 aderant religiosis episcopis nobis adjurare visum
 fuit et totum iudicium in ostensione Spiritus sancti
 committere. In nomine, inquam, Patris et Filii et
 Spiritus sancti, cujus donum gratiae te comparasse
 audivimus, ut hujus rei nobis veritatem edisseras
 adjuramus. Quod si amplius, ut coepisti, negare
 tentaveris, Spiritum sanctum, donec, quae vera sunt
 confitearis, nominare non valeas. Qui episcopus, cum
 abunde eloquens esset, et a nobis exoraretur ut
 Spiritum sanctum nominaret, Patrem quidem et
 Filium satis diserte nominabat, Spiritum vero san-
 ctum mirum in modum nominare nullo modo poterat.
 Tunc omnibus qui aderant luce clarius patuit
 quod honorem episcopatus dato pretio emerat, qui
 non nisi Spiritus sancti gratia largiente tribuitur.
 Tunc Spiritus sancti virtute tremefactus episcopus,
 humiliter coram omnibus confiteri coactus est quod
 ante, inflatus superbia Dei, timore postposito proca-
 citer negare praesumpserat.

Theophilus. Cum Pater, et Filius, et Spiritus
 sanctus unum sint, nec aliud de Patre et Filio
 quam de Spiritu sancto sentire fas est, cur in Pa-
 tris et Filii vocabulis proferendis solutam atque
 disertam, in solo vero Spiritus sancti nomine, quasi
 praecellenti, linguam mutam et omnino habuit colli-
 gatam? (81.)

Desiderius. Justo Dei iudicio contigit ut qui do-
 num Spiritus sancti gratiae, quod gratis et datur et
 accipitur, lingua placitante mercatus est, in profe-
 rendo Spiritus sancti vocabulo specialiter (82) lin-
 guae officium non haberet.

Desiderius. Justo Dei iudicio contigit ut qui do-
 num Spiritus sancti gratiae, quod gratis et datur et
 accipitur, lingua placitante mercatus est, in profe-
 rendo Spiritus sancti vocabulo specialiter (82) lin-
 guae officium non haberet.

Desiderius. Justo Dei iudicio contigit ut qui do-
 num Spiritus sancti gratiae, quod gratis et datur et
 accipitur, lingua placitante mercatus est, in profe-
 rendo Spiritus sancti vocabulo specialiter (82) lin-
 guae officium non haberet.

(80) Adeo aequo animo Petrus justissimam tulit
 sententiam, ut etiam tonsus intra Septimianum
 claustrum voluerit vitam monasticam proflteri. Vide
 abb. Ughellum sacrarum historiarum excellenti cog-
 nitione ac peritia insignem in sua Italia sac., tom.
 III, in episc. Florent.

(81) Vide Baron tom. XI, an. Dom. 1055, n. 17,
 cui prodigio interfuit etiam Hugo abb. Cluniac.

(82) Idcirco Spiritus sanctus non potuit exprimi a
 Simoniaco, quia ei appropriantur dona gratiae, in
 qua Simoniacus est injuriosus vendens illa. Ex hoc
 discant qui per pecuniam ad dignitates ecclesiasticas
 proventi in templo Dei sedent, quam foedum, quam
 enorme, quam horrendum sit Simoniacae flagitium:
 meminere omnia crimina ad comparationem Si

Alferius abbas monasterii Sanctæ Trinitatis (83) A ab ipso in latere montis ædificati, qui inter Salernitanam et Amalphanam civitates præeminet mari, exstitit : cujus religiosam ac Deo amabilem vitam et ipse ex parte vidi, qui apud eum aliquantulum familiariter mansi, et aliis referentibus agnovi. Miraculum vero quod divina virtus in eo operari dignata est, quodque a quamplurimis didici, æquum est silentio non transire. Denique dum quadam pro utilitate monasterii Salernitanam urbem adiret per viam præcis montis gradiens, deorsum cum equo quo sedebat per immane præcipitium cecidit : quod tanta altitudine mari superjacet, ut quinquaginta et eo amplius passus in altum prætendi videatur. Dum igitur qui cum eo pergebant illum sine dubio extinctum putarent, nimium tristes et flentes, per quoddam diverticulum ad mare, si saltem illum aliquo modo invenire possent ut sepulturæ traderent, descendere curaverunt. Cum autem sub radice montis, molles juxta littus maris calcantes arenas, festinanter ad locum quo ceciderat pergerent, invenerunt eum in via sanum et incolumem, equo cum quo ceciderat insidentem, Salernum prope cæpto itinere tendere. Cumque illi, obstupefacti, qualiter res evenisset omnino nequirent perpendere, cœperunt Deo gratias agere, vocesque quasi tumultuantes in altum levare. Sed ab illo repente compressi præceptum audiunt : Si meis, inquit, benedictionibus frui vultis, nulli, quandiu vixero, quæ ex me vidistis dicatis.

Dicitur etiam de illo quod mortuum suscitaverit ; quod videlicet illis qui eum ejusque vitam avidum noverunt incredibile minime videtur.

(84) Leo abbas, qui ei in monasterii regimine successit, sub ejus magisterio educatus ejus in obsequio præposituræ officium gerens, qui præ cæteris fratribus ei familiariter adhærebat, nuper mihi retulit quia quodam tempore sæculares viri, ut ejus orationibus fruerentur, vicitationis gratia ad ipsum venerunt. Quibus post spiritualem, corporalem etiam ejus reflectionem præbere cupiens, præfate Leonis, suo videlicet præposito, præcepit charitatis causa mensam eis apponere et prandium præparare. Qui nihil aliud præter panem et vinum, et quinque ova gallinacea, quod eis ad manducandum præbere posset, se habere respondit ; sed qualiter inter eos ipsa ova dividi deberent, ignorare : erant illi utique septem. Cui ille : Festina, inquit, quantocius, et eadem ova igne adhibito præpara,

moniacæ hæresis quasi pro nihilo reputari, et a divo Ambrosio culpam inexpiabilem nuncupari. Utinam sæculi nostri mores talia non parent monstra, et tolleretur e medio quantocius, verbis utor Petri Damiani, tartaræ amaritudinis aconitum, ne, quod absit ! ferale venenum influat.

(83) Qui evit in pace S. Alferius Salernitanus monachus Cluniacensis, primus abbas monasterii Cavensis, et discipulus sancti Odilonis, anno Domini 1050, pridie Idus Aprilis, de quo Baron. dict. anno, num. 46.

(84) Successit S. Alferio Leo ejus discipulus, et sanctitate proximus, refert Baron. anno 1050.

mihique ut eis apponam deporta. Cucurrit ille et, sicut sibi fuerat imperatum, ova decoxit, eique, ut præceperat, detulit. Qui accipiens, benedixit, et ex quinque ovibus, septem viris, quod mirabile est, singulis singula præbuit.

Theophilus. Cum septem distributa hominibus sic augeri quinque ova considero, ut singuli singula æquali sorte accipiant, illud quodammodo miraculum video, quo Auctor omnium de quinque panibus quinque millia hominum saturavit (*Matth.* xvi, 9).

Desiderius. Amita patris mei, (85) Bella nomine, in monasterio Beati Petri apostoli intra Beneventanam urbem posito, in sanctimoniali habitu a primævo juventutis flore usque ad ultimam senectutem degit. Quæ, cum esset desponsata viro, occulte de domo parentum fugiens ad monasterium contendit, ibique virginitatem suam omnipotenti Domino dicavit ; et, quia terrenum in terra sponsum habere contempsit, procul dubio meruit habere cælestem in cælis. Ipsa mihi solita erat referre de abbatisa sua quæ Offa (86) dicebatur. Quæ in monte qui Sanctæ (87) Agathæ martyris dicitur, prope Capuanam urbem, antequam regimen monasterii susciperet, longo tempore habitaverit, ibique vitam eremiticam duxerit : dehinc monasterii suscepto regimine, quadam nocte sororibus adhuc quiescentibus oratorium ingressa accepit (88) thuribulum, ut more solito thura adoleret altaribus. Cum itaque thus in thuribulum mittere vellet, e manu ejus cecidit et lampade a vento extincta thus invenire non valuit.

Repente vero quidam juxta illum astitit, et tenens manum ejus, thymiana, quod in thuribulum posuerat, dedit. Tantus igitur odor ex illo incenso thymiamate emanavit, ut per totum quod reliquum erat noctis, usque ad horam diei tertiam non solum ecclesiam, sed etiam omne illud monasterium mira suavitate repleverit. Ex qua re sine dubio datur intelligi quod angelus Domini fuerit qui illud thymiana tanti fragrantia odoris tribuerit.

Hæc eadem religiosissima abbatisa, dum multa per tempora sollicitè virginibus præfuisset, verbis et exemplis sibi commissas Dei famulas instruere non cessans, languore tacta corporis venit ad mortem. Cumque in extremo posita jam prope esset ut Christo, cui servierat, animam reddere deberet, videntibus cunctis qui aderant e lectulo se quasi ad mensuram trium cubitorum in aere elevans, expansis in cælum manibus stetit. Et facta oratione, iterum se in lectulo collocans, ultimum spiritum exhalavit. Sed

(85) Theodata seu Theodorada ducis Romualdi uxor ann. Domini 682 adjunxit ecclesiæ sancti Petri monasterium monialium magnæ devotionis, cujus vestigia ad hæc usque tempora videtur ad radices montis Sancti Felicis. Paulus Diaconus De gestis Longobardorum libro vi, capite 1.

(86) Vixit Offa circiter annum Dom. 1070.

(87) Vide Sanct. Capuan. Mich. monachi in not. ad S. Offam.

(88) Ob suam tantum devotionem, sola ac secreto altare cum odoribus circumibat. Rem istam paululum diverse a Desiderio narrat etiam Petrus Damian. lib. viii, epistola 5.

ex hoc quantæ fuerit abstinentiæ dignosci potest. Quæ dum infirma jaceret in lectulo, et a multis honestioribus viris ac mulieribus, visitationis gratia ad ipsam venientibus, ut aliquantulum cibi, quo infirmum corpus sustentaretur, caperet, rogaretur, illa desueta deliciis : Si aliquid, inquit, mihi de infusis leguminibus attuleritis, forsitan aliquantulum inde potero degustare. O abstinentia in femina prædicanda, quæ, in infirmitate posita, infusis leguminibus pro summis etiam deliciis utebatur ! Quæ cum fuisset defuncta, et in ecclesia sepulta, quadam die rusticus quidam frumento onustus per eandem ecclesiam transiens, supra sepulcrum ejus, parvipendens cujus meriti esset quæ ibi sepulta jacebat, saccum cum frumento deposuit, et fessus, ut aliquantulum pausaret, juxta consedit. Repente igitur saccus divinitus de eodem sepulcro sublatus longèque projectus, omne illud, quo plenus erat, frumentum passim per eandem ecclesiam sparsit. Rusticus ergo vehementer contreritus, ab illa die didicit quantum Dei homines in corpore venerandi sint ; cum extincta illorum corpora ac in sepulcro posita, ne ab aliquibus parvipendantur divina sibi virtus voluit demonstrare.

Alius quidam nobilis vir de eadem Beneventana urbe nescio qua causa monasterium adventarat, ac nescius, forte ejus supra sepulcrum conæderat : cum subito tantus dolor viscerum eum invasit, ut, vociferans atque ejulans, se eadem hora moriturum putaret. Ad cujus vocem quæ in monasterio erant virgines protinus cucurrerunt, eique enjus esset sepulcrum supra quod sederat indicaverunt. Qui, pro ignorantia venia postulata, meritis Dei famulæ cœlestis meruit medicinam.

In eadem urbe monasterium est quod Sanctæ Sophiæ dicitur (89), huic Casinensi monasterio subditum, in quo quidam a pueritia sanctæ conversationis et magnæ humilitatis monachus fuit, qui

(89) De monasterio Sanctæ Sophiæ, vide Leonem Ostien. lib. 1, cap. 9, et Chronol. archiep. Benevent. Marii de Vipera.

infra annos adolescentiæ nimio languore præventus ad extrema perductus est. Ad cujus exitum congregati fratres, hymnis et psalmis Deo cœperunt ejus animam commendare, sanctorumque cœtus in ejus auxilium attentius invocare : qui crescente languore defunctus est. Sed dum ad lavandum ejus corpus aqua præparatur, per unam fere horam exanimis jacuit. Cumque qui aderant orationi et psalmodiæ insisterent, subito corpus ejus omne contremuit, ac paulatim reviviscens cunctis mirantibus in lectulo consedit. Dein, interrogatus, cœpit illis quæ egressus de corpore viderat referre, dicens : Cum anima mea, vobis litanias canentibus sanctosque Domini invocantibus, de corpore egredieretur, mox ad preces vestras sancti, quos invocastis, meum in auxilium advenerunt. Cumque illi ab eo requirent si illos, quos nunquam viderat, cognoscere potuisset ? Respondit : Sanctum Benedictum et sanctum Gregorium cognovi, B. Donatum et Felicem, cum reliquis qui in hac ecclesia requiescunt sanctis, meum in auxilium venire conspexi. Inter quos beatus Mercurius patronus noster velut splendidum sidus rutilans videbatur. Quem cum interrogassent utrumnam in hac vita esset moraturus ? Minime, inquit : nam B. Mercurius hodie se ad me assumendum venire spondit. Quæ ut dixerat vera fuisse rei exitus comprobavit. Eodem namque die ex hac luce subtractus, ab illis procul dubio est receptus, quos antea moriens suum in auxilium venire conspexit. Ego deinceps in eodem monasterio positus, unum ex illis qui adfuerant testibus, Siconolfum nomine, superstitem vidi, qui cuncta hæc ut dicta sunt se vidisse et audivisse profitebatur.

(Hujus libri tertii finis, totusque quartus in manus catalogo Vaticanae bibliothecæ signato numero 1205, qui, Langobardorum litteris descriptus, Casinensis cœnobii Patribus quondam usui fuisse cognoscitur, desiderantur.)

EPITAPHIUM ABBATIS APOLLINARIS

AUCTORE DESIDERIO ABBATE POSTMODUM VICTORE III.

(Don Tosti, Storia della badia Casin. I, 12.)

Appollinaris abba pater hic tumulatur.
 Aliquid aliud scitur de eo dicatur M.....
 Tu juvenis mundum fugisti, non bone mundum
 Totus apostolicum cunctorum verus amicus ;
 Fis abbas redolens toto conamine nolens.
 Esse studes minimus, humilis, pius, alnus et justus.
 Siccis tu plantis Lirim de munere Patris
 Transisti, Petrum, Placidum quoque sic imitatus.
 Tu trahis tumidum convertis sitque beatus.

D Pestis Agarena dum singula vastat aeneana.
 Deo jam defunctus carne legatus et alius.
 Mitteris ex alto nuntius filiis suæ gentis,
 Dicens : Casino monti Deus est miseratus
 Servi non ficti precibus patris Benedicti.
 Hic quartus denus abbas hic mente serenus
 Annis undenis vixisti, non sine pœnis.
 Te Desiderius transfert, locat hic reverendus :
 Provitius nobis sis, o reverende colende.